

Razılaşdırılıb:

Təsdiq edilmişdir:

Azərbaycan Respublikasının
Mərkəzi Bankının
Baş direktoru

“Xalq Sığorta” ASC-nin
İdarə Heyətinin Sədri

Ziya Əliyev

İmza M.Y.

“Tarix 6 iyun 2024 il”

R.A.Vəliyev

İmza M.Y.

“Tarix 21 may 2024 il”

**ƏMLAKIN YANĞIN VƏ DİGƏR ƏLAVƏ RİSKLƏRDƏN
SİĞORTASI QAYDALARI**

ƏMLAKIN YANGIN VƏ DİGƏR ƏLAVƏ RİSKLƏRDƏN SİĞORTASI QAYDALARI

Bundan sonra mətndə “Qaydalar” adlanacaq “Əmlakın yangın və digər risklərdən sığortası qaydaları” Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi, “Sığorta fəaliyyəti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu və digər normativ-hüquqi aktlara uyğun olaraq hazırlanmışdır.

ÜMUMİ ANLAYIŞLAR

Bu Qaydalarda istifadə olunan termin və ifadələr aşağıdakı mənaları daşıyır:

Sığortalı - sığorta haqqı ödəyən, sığorta obyektinin sığorta etdirilməsində sığorta marağı olan sığorta müqaviləsinin tərəfi;

Sığortaçı - sığorta fəaliyyətini həyata keçirmək üçün müvafiq lisenziyaya malik olan, sığorta müqaviləsində nəzərdə tutulan sığorta hadisəsi baş verdiyi halda qanunvericiliklə və ya müqavilə ilə müəyyən olunmuş qaydada sığorta ödənişini vermək öhdəliyi daşıyan sığorta müqaviləsinin tərəfi olan yerli hüquqi şəxs;

Faydalanan şəxs(lər) - sığorta müqaviləsinə uyğun olaraq sığorta ödənişini almaq hüququ olan şəxs;

Sığorta hadisəsi - qanunvericiliyə və ya sığorta müqaviləsinə görə sığorta ödənişinin sığortalıya, sığorta olunana və ya digər faydalanan şəxslərə ödənilməsi üçün əsas olan, sığorta müqaviləsinin qüvvədə olduğu müddət ərzində baş verən gözlənilməz hadisə və ya yaranan hal;

Sığorta məbləği - sığortalanmış risklər üzrə sığortaçının öhdəliyinin qanunvericilik, yaxud müqavilə ilə müəyyənləşdirilmiş məbləğlə ifadə olunan son həddi;

Sığorta tələbi - sığorta hadisəsi baş verdikdə sığortalının, sığorta olunanın və ya faydalanan şəxsin sığortaçıya öz vəzifələrini qanunvericiliyə və sığorta müqaviləsinə uyğun olaraq icra etməsi barədə müraciəti;

Sığorta ödənişi - sığorta hadisəsi baş verdikdə, qanunvericiliyə, həmçinin sığorta müqaviləsinə uyğun olaraq sığortaçı tərəfindən ödənilən maliyyə kompensasiyası;

Sığorta obyekti - sığortalının, yaxud sığorta olunanın qanunazidd olmayan hər hansı əmlak mənafeyi;

Sığorta predmeti - sığorta müqaviləsi üzrə sığortalanan əmlak mənafehlərinin aid olduğu əmlak;

Sığorta marağı - sığorta marağı sığorta hadisəsinin baş verəcəyi təqdirdə sığortalının maliyyə itkisinə məruz qalması ehtimalı ilə şərtlənən və onun sığorta obyektini sığorta etdirmək hüququnun əsaslandığı mənafeidir;

Sığorta haqqı - risklərin qəbul edilməsi və ya bölüşdürülməsi müqabilində sığorta qanunvericiliyinə uyğun olaraq, sığorta müqaviləsində nəzərdə tutulan qaydada sığortalının sığortaçıya ödəməli olduğu pul məbləği;

Sığorta riski və ya risk - sığorta obyekti ilə bağlı itkilərin və ya zərərlərin yaranmasına səbəb olan hadisənin baş verməsi və ya halın yaranması ehtimalı, həmçinin bu ehtimala qarşı sığortaçının üzərinə götürdüyü öhdəlik;

Sığorta müqaviləsi - sığortalının müvafiq sığorta haqqı ödəməsi müqabilində sığorta obyektinin məruz qala biləcəyi risklərlə bağlı itkilərin, dəyən zərərin əvəzinin və ya razılaşdırılan pul məbləğinin müəyyən bir hadisənin baş verməsi əsasında ödənilməsinin sığortaçı tərəfindən öhdəlik kimi götürülməsi şərtlərinin təsbit edildiyi razılaşma;

Sığorta şəhadətnaməsi - sığorta müqaviləsinin bağlanması faktını təsdiq edən, sığortaçı tərəfindən sığortalıya və (və ya) sığorta olunana verilən sənəd;

Sığortanın müddəti - sığorta risklərinin təminatda hesab olunduğu müddət;

Azadolma məbləği - sığorta hadisəsi nəticəsində yaranan itkilərin və ya dəyən zərərin sığorta təminatı ilə əhatə olunmayan və sığortalının üzərində qalan hissəsidir. Azadolma məbləği hər bir halda sığorta müqaviləsinə uyğun olaraq müəyyən edilən sığorta ödənişi məbləğinə tətbiq olunur. Sığorta müqavilələrində şərtlə və ya şərtsiz azadolma məbləği müəyyən oluna bilər.

- Şərtlə azadolma məbləğinin nəzərdə tutulması halında, sığorta hadisəsi nəticəsində dəyən zərərin həcmi həmin məbləğdən çox olduqda zərər məbləğindən azadolma məbləği çıxılır.
- Şərtsiz azadolma məbləği nəzərdə tutulduqda həmin məbləğ hər bir halda zərər məbləğindən çıxılır;

Gözləmə müddəti - sığorta hadisəsi nəticəsində həmin müddət ərzində yaranan itkilərin sığorta təminatı ilə əhatə olunmayan və sığortalının üzərində qalan hissəsidir;

Əhəmiyyətli hallar - sığortaçının müqavilədən imtina etmək və ya onu məzmunu dəyişdirilmiş şəkildə bağlamaq qərarına təsir göstərə bilən hallar;

Sığorta ərazisi - sığorta obyektinin sığortalanmış hesab olunduğu müəyyən ərazi həddləri.

Xüsusi anlayışlar

Yanğın - müstəqil şəkildə onun yandırılması və saxlanması üçün nəzərdə tutulmuş yerlərdən kənara yayıla bilən alovun ortaya çıxması. Yanğın nəticəsində yaranmamış alovun vurduğu zərərlərə, həmçinin onların emalı və ya digər məqsədlərlə (məsələn: metalların qurudulması, bişirilməsi, hamarlanması, hissə verilməsi, oda verilməsi, isti ilə işlənməsi və ya əridilməsi üçün və s.) onların odla, isti ilə və ya digər termik təsirlə işlənməsi nəticəsində sığortalanmış əmlaka vurulmuş zərərlərə sığorta təminatı verilmir.

İldırım - ildırımın bilavasitə sığortalanmış əmlakı vurması.

Partlayış - qazların genişlənməyə meyli əsasında qısa müddət ərzində məhdud həcmdə iri kəmiyyətdə enerjinin sürətli gedən azadolma prosesi. Ancaq bu rezervuarın divarlarının rezervuarın daxilində və xaricində təzyiqin bərabərlişməsinə mümkün edən şəkildə parçalanması baş verən partlayış rezervuarın (qazanın, boru kəmərinin və s.) partlaması hesab edilir. Bu cür rezervuarın daxilində sürətli gedən kimyəvi reaksiyaların səbəb olduğu partlayış baş verdikdə, rezervuara vurulmuş zərərlər onun divarları parçalanmadıqda da ödənilir. Rezervuarda vakuumla və ya qazın seyrəlməsi ilə vurulan zərərlərə sığorta təminatı verilmir.

Uçan aparatların düşməsi - pilot tərəfindən idarə olunan uçan obyektlərin, onların hissələrinin, daşınan yükün, baqajın sığortalanmış əmlakın üzərinə düşməsi, yanacaqın onun üzərinə axması.

Tufan, qasırğa, şiddətli külək, fırtına - sığortalanmış əmlaka və yaxınlıqdakı digər obyektlərə zərər vuran, hava kütlələrinin böyük sürətlə (60 km/s-dan və 16,6 m/san.-dən artıq) yer dəyişməsi.

Leysan - zaman vahidində düşmüş yağıntının kəmiyyəti ilə xarakterizə olunan intensiv iri damcılı yağış.

Dolu - sığortalanmış əmlaka zərər vuran, müxtəlif ölçü və formada olan buz törəmələri şəklində atmosfer yağıntıları.

Daşqın, sel - qarın, buzlaqların əriməsi, böyük həcmdə yağıntıların düşməsi, dambaların və bəndlərin yuyulub aparılması ilə bağlı suyun qurunu basması, suyun normal axmasına mane olan buz yığını, küləyin əsməsi, çay yatağına dağ süxurlarının uçub tökülməsi ilə bağlı su hövzələrində suyun səviyyəsinin mövsümi və qəfil qalxması.

Zəlzələ - tektonik təbəqələrin hərəkətinin, iri dağ məhsullarının uçmasının səbəb olduğu seysmik cəhətdən aktiv zonalar üçün xarakterik olan təbii fəlakət hadisəsi. Rixter cədvəli üzrə gücü 6 bal və ya daha yüksək olan zəlzələlər binalara zərər vurur.

Vulkan püskürməsi - vulkanın ağzından qazların, daşların, külün atılması və həmçinin ərimiş maqmanın axması ilə müşayiət olunan püskürmə.

Uçqun, daş uçqunu - dağ süxurlarının qəfil uçması və ya dik yamaclardan daşların diyirlənməsi.

Çığ – dağların yamaclarından böyük qar kütlələrinin axması.

Sürüşmə – öz ağırlıq qüvvəsinin təsiri ilə torpaq kütlələrinin, dağ süxurlarının maili yer dəyişməsi.

Torpaq çökməsi, çökmə - torpağın sıxlaşması, qrunut sularının səviyyəsinin dəyişməsi, karst boşluqlarının, yeraltı faydalı qazıntı işləmələrinin çökməsi, torf yataqlarının yanması ilə bağlı torpağın çökməsi.

Qar ağırlığı - qarın təzyiqi həmin obyektin layihələndirilməsi zamanı nəzərdə tutulmuş hesablanmış yüklənməni aşdıqda, qar ağırlığı altında binaların, tikililərin zədələnməsi və ya dağılması.

Oğurluq - cinayətkar aşağıdakıları etdikdə, əmlakın gizli talanı:

- qapı və ya pəncərələri sındıraraq, kilidaçan və ya saxta açarlardan və ya digər texniki vasitələrdən istifadə edərək sığorta ərazisinə daxil olduqda. Əsl açarlar üzrə sərəncam vermək hüququ olmayan şəxslərin tapşırığı və ya xəbərdar olması ilə hazırlanmış açarlar saxta hesab edilir. Təkcə əmlakın sığorta ərazisindən itməsi saxta açarlardan istifadənin sübut olunması üçün kifayət deyildir;

- sığortalanmış binaların daxilində əmlakın saxlandığı yer kimi istifadə olunan predmetləri güc tətbiq etməklə oğurladıqda və ya onları kilidaçandan və ya saxta açarlardan və ya digər alətlərdən istifadə edərək açdıqda. Xidməti və ya təsərrüfat məqsədləri üçün sığortalı və onun yanında işləyən şəxslərlə yanaşı üçüncü şəxslər tərəfindən istifadə olunan binalarda bu cür zərərlər üzrə sığorta təminatı ancaq bu hal müqavilədə xüsusi olaraq göstərildikdə verilir;

- daha əvvəl adi yolla binaya daxil olduğu və bağlananadək gizli şəkildə qaldığı bağlı binalardan predmetləri götürdükdə və binanı tərk edərkən yuxarıda qeyd olunmuş vasitələrdən istifadə etdikdə;

- adi oğurluq edərkən aşkar edildikdə və oğurlanmış əmlakı mənimsəmək məqsədilə əldə olan vasitələrdən istifadə etdikdə.

Qarət (soyğunçuluq) - aşağıdakı hallarda sığortalanmış əmlakın açıq şəkildə talanması:

- sığortalanmış əmlakın çıxarılmasına qarşı onların müqavimətini qırmaq üçün sığortalıya və ya onun yanında işləyən şəxslərə qarşı zorakılıq tətbiq olunduqda;

- sağlamlıqlarına və ya həyatlarına təhdid səbəbilə sığortalı və ya onun yanında işləyən şəxslər sığortalanmış əmlakı sığorta ərazisi daxilində verdikdə və ya verilməsinə imkan verdikdə. Sığorta ərazisi bir neçə sığortalanmış bina və ya obyekt olduqda, sığortalı və ya onun yanında işləyən şəxslərin sağlamlıqlarına və ya həyatlarına təhdidin ortaya çıxdığı sığortalanmış bina daxilində əmlakın çıxarılması qarət hesab edilir;

- onların bu cür vəziyyəti özlərinin cinayətkar və kobud ehtiyatsız hərəkətlərinin nəticəsi olmadıqda və onların bu cür çıxarılmaya müqavimət göstərmələrinə imkan verilmədikdə, sığortalının və ya onun yanında işləyən şəxslərin çarəsiz vəziyyətdə olduqları zaman sığortalanmış əmlak onlardan alındıqda.

Əmlakın qəsdən zədələnməsi, məhv olunması, vandalizm - üçüncü şəxslərin sığortalanmış əmlakın zədələnməsinə, məhv olunmasına yönəlmiş qanuna zidd hərəkətləri.

Terrorizm - əmlaka zərər vurulması, əhalinin qorxudulması və ya hakimiyyət orqanlarının qərar qəbul etmələrinə təsir etmək yolu ilə siyasi və digər məqsədlərə nail olmağa yönəlmiş hüquqazidd hərəkətlərin (partlayış, yanğın, qəza və ya digər hərəkətlər) qəsdən törədilməsi.

Tətil - müəyyən məqsədlərə nail olmağa yönəlmiş işçilərin bir hissəsinin və ya hamısının təşkilatlanmış şəkildə işləməkdən imtina etməsi. Tətil sığortalının müəssisəsinin əmlakının korlanması və ya məhv edilməsi ilə bağlı zorakı hərəkətlərlə müşayiət oluna və ya sabotaja – sığortalanmış əmlakın zədələnməsinə və ya məhv olmasına səbəb olmuş, elan olunmuş tətil zamanı işçilər tərəfindən öz əmək vəzifələrinin şüurlu şəkildə icra olunmaması və ya qəsdən başdansovma icra olunmasına gətirib çıxara bilər.

Kütləvi iğtişələr - izdihamın insanlara və əmlaka qarşı yönəlmiş və zorakılıq və hakimiyyət nümayəndələrinə müqavimətlə müşayiət olunan hüquqazidd hərəkətləri. Qeyd olunmuş hadisələrlə bağlı qarət və soyğunçuluğun vurduğu zərərlər də sığortalanmış sayılır.

Su kəməmindən su, buxar və mayelərlə zərər vurulması - aşağıdakılarla sığortalanmış əmlakın zədələnməsi və ya məhv edilməsi:

- qəfildən və gözlənilmədən borulardan, qurğulardan, rezervuarlardan və saxlanma yerlərindən, o cümlədən su kəmərlərinin, kanalizasiya şəbəkələrinin, isitmə sistemlərinin və məhsul kəmərlərinin qəzası nəticəsində sızan su və digər mayelərlə (yağ, neft məhsulları, soyuducular);

- qazanlardan, qurğulardan, buxar borularından onun qəza ilə atılması ilə bağlı buxarla;

- qəfildən, gözlənilmədən, öz-özünə sprinkler sistemlərinin işə düşməsi nəticəsində yanğınsöndürmə sistemlərindən su ilə.

Nəqliyyat vasitəsinin vurması - yerüstü, hava və su nəqliyyat vasitələri ilə təmas nəticəsində sığortalanmış əmlakın bilavasitə məhv olması və ya zədələnməsi.

Binanın uçması – binaya pis xidmət göstərilməsi, pis inşaat torpağı, zəlzələ kimi səbəbləri istisna etməklə, binanın (tikilinin) qəfildən zədələnməsi və ya dağılması nəticəsində sığortalanmış əmlaka vurulmuş zərər.

Tüstü ilə zərərin vurulması - sobalardan, odluqdan, hisxanadan qəfildən, gözlənilmədən çıxmış tüstü (duda, his) ilə sığortalanmış əmlakə zərər vurulması.

İncəsənət əsərləri - onların dəyərini təsdiq edən sənədlər olan incəsənət əsərləri, antikvar əşyalar, muzey və sərgi eksponatları.

İşin dayanması - şəhadətnamədə göstərilmiş sığorta hadisələri (yanğın, partlayış və s.) nəticəsində sığortalanmış əmlakın məhv olması, zədələnməsi nəticəsində işin dayanması.

İlkin (maksimal) zərər üzrə sığorta - zərərin tam həcmində, lakin sığorta məbləğindən artıq olmamaqla ödənilədiyi sistem. Qismən sığorta zamanı “mütənasib məsuliyyət” sistemindən fərqli olaraq zərərin ödənilməsinin “ilkin zərər” sistemi daha yüksək sığorta haqlarının ödənilməsi şərtilə daha geniş həcmdə təminat təklif edir.

Müəyyən edilmiş dəyər əsasında sığorta - əmlakın sığortalının bildirdiyi dəyər (bazar dəyəri) əsasında sığortası. Bu halda sığortaçı müəyyən edilmiş dəyərdən artıq olmamaqla, sığorta ödənişini zədələnməmiş əmlakın bərpası (köhnəlmə nəzərə alınmadan) və ya məhv olmuş əmlakə analoji əmlakın alınması ilə bağlı dəymiş zərər həcmində ödəyir.

1. SIĞORTA SINIFI

1.1. Sığorta obyektinə görə əmlak sığortasına aid olan əmlakın sığortası üzrə aşağıdakı sinif:

1.1.1. Sığorta şəhadətnaməsində qeyd olunan əmlakın, onun ərazisində və (və ya) içərisində yerləşən başqa əmlakla birlikdə, yaxud ayrılıqda yanğın və ya digər hadisələr nəticəsində zədələnməsi, məhv olması, yaxud hər hansı formada itkisi ilə bağlı sığortalının əmlak mənafeələrinə dəyən zərərin əvəzinin tam və ya qismən ödənilməsi miqdarında sığorta ödənişinin həyata keçirilməsini nəzərdə tutan əmlakın yanğından və digər risklərdən sığortası.

1.2. Sığorta obyektinə görə əmlak sığortasına aid olan qarışıq maliyyə risklərinin sığortası üzrə aşağıdakı sinif:

1.2.1. Sığortalının kommersiya fəaliyyətində sığorta hadisəsi nəticəsində baş verən fasilə ilə əlaqədar, onun əmlak mənafeələrinə əldən çıxan fayda və əlavə xərclərlə bağlı dəyən zərərin əvəzinin tam və ya qismən ödənilməsi üçün sığorta ödənişinin həyata keçirilməsini nəzərdə tutan işin dayanması ilə bağlı risklərdən sığortası.

1.3. Sığorta obyektinə görə əmlak sığortasına aid olan mülki məsuliyyətin sığortası üzrə aşağıdakı sinif:

1.3.1. Sığorta hadisəsi nəticəsində üçüncü şəxslərə dəyən zərərin əvəzini ödəmək öhdəliyi ilə əlaqədar onun əmlak mənafeələrinə dəyən zərərin əvəzinin tam və ya qismən ödənilməsi miqdarında sığorta ödənişinin həyata keçirilməsini nəzərdə tutan mülki məsuliyyətinin sığortası.

2. SIĞORTA PREDMETİ

2.1. Bu Qaydalara əsasən sığorta müqaviləsi üzrə sığortalanan əmlak mənafeələrinin aid olduğu daşınar və daşınmaz əmlak sığorta predmeti hesab olunur. Əlavə olaraq sığorta hadisəsi nəticəsində üçüncü şəxslərin həyatına və ya sağlamlığına xəsarət yetirilməsi, əmlakına zərər vurulması və iş fəaliyyətinin dayanması halı sığorta predmeti ola bilər.

2.2. Sığorta müqaviləsində başqa hal nəzərdə tutulmayıbsa, aşağıda sadalananlar sığorta predmeti hesab edilmir:

2.2.1. Nəğd pul;

2.2.2. Səhmlər, istiqrazlar və digər qiymətli kağızlar;

2.2.3. Külçə halında qiymətli daşlar və çərçivəsiz qiymətli daşlar, xəzlər, xəz məmulatları;

2.2.4. Əntiq əşyalar, incəsənət məmulatları, kolleksiyalar, sərgi nümunələri, nadir kitablar, orden və medallar, kolleksiya və yaradıcılıq işləri;

2.2.5. Kənd təsərrüfatı bitkilərinin məhsulu, bitkilər, çoxillik bitkilər və heyvanlar;

2.2.6. Möhürlər, maliyyə və mühasibat kitabları, planlar, sxem və çertyojlar, kompüter və analoji sistemlərin məlumatlarının texniki daşıyıcıları, xüsusən də maqnit lentləri və kasetləri, maqnit diskləri, yaddaş blokları və s.;

2.2.7. Torpaq, o cümlədən münbit qat, yol örtüyü, dəmir yolları, kanallar, su quyuları, quyular;

2.2.8. İnşaat və montaj obyektləri;

2.2.9. Nəqliyyat vasitələri, hərəkət edən inşaat, kənd təsərrüfatı və ya digər maşınlar.

3. SİĞORTA RİSKLƏRİ

3.1. Bu Qaydaları əsasən aşağıda qeyd olunan risklər nəticəsində sığortalanmış əmlaka dəyən maddi zərərə sığorta məbləği həddində təminat verilir:

3.1.1. Yanğın, lakin aşağıdakı səbəblərdən baş verən itki, zərər və ya ziyan istisna olmaqla:

3.1.1.1. Yanğın nəticəsində baş verən partlayış;

3.1.1.2. Zəlzələ, yeraltı yanğın və ya vulkan püskürməsi;

3.1.1.3. Yerin çökməsi, qabardılması və ya sürüşməsi;

3.1.1.4. Yanğın nəticəsində baş verməyən alovun vurduğu ziyan;

3.1.1.5. Elektrik enerjisinin təsiri nəticəsində, əgər belə təsir sonrakı yanğının baş verməsinə səbəb olursa; sığortalanmış elektrik avadanlıqların yanması və ya başqa cür zərər dəyməsi.

3.1.2. Aşağıdakı səbəblərdən əmlaka dəyən itki, zərər və ya ziyan:

3.1.2.1. Əmlakın özü-özünə qıcqırması və ya qızması;

3.1.2.2. Əmlakın alovun təsiri ilə hər hansı bir prosesdən keçirilməsi.

3.1.3. İldırım.

3.1.4. Partlayış, lakin aşağıdakı səbəblər nəticəsində baş verən itki, zərər və ya ziyan istisna olmaqla:

3.1.4.1. Sığortalının mülkiyyətində və ya nəzarətində olan qazan, qızdırıcı və ya digər çənlər, avadanlıq və ya aparatların (daxili təzyiq yalnız buxarla yaranarsa) buxarın təzyiqinə görə partlayışı;

3.1.4.2. Səs və səsdən sürətli sürət ilə hərəkət edən uçaq və digər hava nəqliyyatının hərəkəti nəticəsində yaranan dalğa təzyiqi;

3.1.4.3. Zəlzələ, yeraltı yanğın və ya vulkan püskürməsi;

3.1.4.4. Yerin çökməsi, qabardılması və ya sürüşməsi.

3.1.5. Yanğın, ildırım və ya partlayışla əlaqədar meydana gələn tüstü, buxar və hərarət.

3.1.6. Səs və səsdən sürətli sürət ilə hərəkət edən təyyarə və digər hava nəqliyyatı hərəkəti nəticəsində yaranan dalğa təzyiqinə görə baş verən itki, zərər və ya ziyan istisna olmaqla, təyyarə və digər hava nəqliyyatı və onlardan düşən hissələrin dəyməsi.

3.1.7. Fırtına, Dolu, Daşqın, aşağıdakı səbəblərdən baş verən itki, zərər və ya ziyan istisna olmaqla:

3.1.7.1. Yalnız yeraltı suların səviyyəsinə görə;

3.1.7.2. Şimşək, donma, yerin çökməsi, qabardılması və ya sürüşməsi;

3.1.7.3. Örtü, jalyuzi, nişanlar, dekorativ panellər, işıqlandırıcı cihazlar, televiziya və radio antenaları, peyk antenaları və digər cihazlar və ya açıq sahədə saxlanılan əmlak daxil olmaqla, divarlara, hasarlara, darvazalara və digər açıq sahədə olan qurğular və cihazlara vurulan zərər;

3.1.7.4. Damdan suyun axması (dam sığortalanan risklər nəticəsində zədələnməmişdirsə) və ya qapı, pəncərə, və bacaların açıq qalması və ya bu cür risklərə qarşı qorunmaması nəticəsində vurulan zərər;

3.1.7.5. Suyun hər hansı çəndən və ya borudan axması nəticəsində vurulan zərər;

3.1.7.6. Zəlzələ.

3.1.8. Suyun hər hansı çəndən və ya borudan axması, aşağıdakı səbəblərdən baş verən itki, zərər və ya ziyan istisna olmaqla:

3.1.8.1. Hər hansı avtomatik sprinkler qurğusundan axan su;

3.1.8.2. Donma, paslanma, köhnəlmə və ya tədrici aşınma nəticəsində vurulan zərər;

3.1.8.3. Mülkün istifadə olunmaması halında (suyun əsas xətdən kəsilməsi halı istisna olmaqla);

3.1.8.4. Hər hansı çənin və ya borunun təmiri, çıxardılması və ya uzaldılması nəticəsində vurulan zərər;

3.1.8.5. Zəlzələ, yeraltı yanğın və ya vulkan püskürməsi nəticəsində yerin çökməsi, qabarması və ya sürüşməsi nəticəsində vurulan zərər.

3.1.9. Sığortalının və ya işçilərinin və ya mülkdə yaşayanların nəzarətində və ya mülkiyyətində olmayan heyvan (lar) tərəfindən vurulan zərbə.

3.1.10. Sığortalının və ya onların müvafiq işçilərinin nəzarətində və ya mülkiyyətində olmayan yol nəqliyyat vasitəsi tərəfindən vurulan zərbə.

3.1.11. Güclə və zorla mülkə giriş və mülkdən çıxışdan istifadə olmaqla oğurluq və ya oğurluq cəhdi, **əgər:**

3.1.11.1. Sığortalı tərəfindən işə götürülmüş və ya onun xidmətində olan şəxs tərəfindən baş verərsə;

3.1.11.2. Qanuni olaraq mülkdə olan şəxs tərəfindən baş verərsə.

3.1.12. Mülkün (qeyri yaşayış təyinatlı) boş olması və ya istifadə edilmədiyi halda vurulan zərər, ziyan və ya itki istisna olunur.

4. ƏLAVƏ SİĞORTA RİSKLƏRİ

4.1. Tərəflər arasında razılıq əsasında, sığorta şəhadətnaməsində göstərilməsi şərti ilə aşağıdakı risklər üzrə sığortaçı tərəfindən təminat verilə bilər:

4.1.1. Tətil, lokaut (qarşısılınma tədbirləri), iğtişaş və xalq hərəkətləri və bunların qarşısının alınması üçün görülən tədbirlər:

Yanğın baş verməsinə səbəb olub-olmamasından asılı olmayaraq, tətil, lokaut, iğtişaş və ya xalq hərəkətləri ilə əlaqədar baş verən hadisələr və bu hadisələrin qarşısını almaq və təsirlərini azaltmaq üçün səlahiyyətli orqanların müdaxilələri və görülən tədbirlər nəticəsində sığortalanmış predmetlərə dəyən bütün zərər;

Yuxarıda göstərilən hadisələrlə əlaqədar olsa da, istehsal həcmnin azalması, sığortalanmış malların çirklənməsi, paslanması, çürüməsi və keyfiyyətinin aşağı düşməsi kimi dolayı yolla dəyən zərər sığorta təminatına daxil deyildir.

4.1.2. Terror

Terror hərəkətləri və bu hərəkətlərdən irəli gələn sabotaj, bunların tələb etdiyi hərbi və inzibati tədbirlərin səbəb olduğu yanğın və partlayış nəticəsində meydana gələnələr də daxil olmaqla bütün zərər sığorta təminatına daxil edilə bilər.

4.1.3. Zəlzələ.

4.1.4. Vulkan püskürməsi.

4.1.5. Qar ağırlığı.

4.1.6. Sel və onun nəticəsində su basması.

4.1.7. Yerin çökməsi, qabardılması və sürüşməsi.

4.1.8. Tüstü.

4.1.9. Leysan.

4.1.10. Qasırğa, turfan.

4.1.11. Şüşə sınması.

4.1.12. Dam və ya pəncərələrdən suyun sızması.

4.1.13. Yanğınsöndürmə sistemlərində baş vermiş qəzalar.

4.1.14. Montaj/demontaj işləri zamanı dəyən zərər.

4.1.15. Üçüncü şəxslərin qeyri-qanuni, qərəzli hərəkətləri – qəsdən zərər vurma, vandalizm və ya sığortalanmış əmlakın üçüncü şəxslər tərəfindən məhv edilməsi nəticəsində əmlakın zədələnməsi və ya məhvə qarşı təminat, aşağıdakı səbəblərdən baş verən itki, zərər və ya ziyan istisna olmaqla:

- Sığortalanmış binaların konstruksiya elementlərinin zədələnməsi xaric, oğurluq və qarətə bağlı dəyən zərər;
- Kütləvi iğtişaşlarla bağlı dəyən zərər;
- Sığortalının özünün və ya rəhbər işçilərindən birinin təqsiri ucbatından dəyən zərər;
- Muzdlu işləyən işçilərin və ya şəxslərin vurduğu zərər;
- Açıq səma altında yerləşən daşınar əmlaka dəyən zərər.

4.1.16. Su nəqliyyatı vasitələrinin sığortalanmış predmetə dəyməsi.

4.1.17. Qanunvericiliyə zidd olmayan digər risklər və hadisələr.

4.2. Aşağıda göstərilən əmlak və əmlak mənafevləri, habelə itkilər sığorta məbləğlərinin sığorta şəhadətnaməsində ayrıca göstərilməsi və əlavə sığorta haqqının ödənilməsi şərti ilə sığorta təminatının əhatə dairəsinə daxil edilə bilər:

4.2.1. Sənətkarlıq və antikvarlığı baxımından qiymətli olan tablolar, rəsm əsərləri, kitablar, qravürlər, yazılar, heykəllər, bəzək əşyaları, kolleksiyalar, xalçalar və bu kimi əşyalar;

4.2.2. Modellər, qəliblər, plan və eskizlər, ixtira patentləri, sənədlər, mühasibat sənədləri və bu kimi digər sənədlər;

4.2.3. Nağd pul, səhmlər, istiqrazlar, qiymətli kağızlar, bütün növ qızıl və gümüş, onlardan hazırlanmış zinət əşyaları, digər qiymətli zinət ləvazimatları, qiymətli daşlar, incilər və sair qiymətli əşyalar;

4.2.4. Nəqliyyat vasitələri (hərəkət halı istisna olmaqla).

4.3. Tərəflər arasında razılıq əsasında, sığorta məbləğlərinin sığorta şəhadətnaməsində ayrıca göstərilməsi və əlavə sığorta haqqının ödənilməsi şərti ilə aşağıda göstərilmiş əlavə təminatlar verilə bilər:

4.3.1. Yanğın və ya digər risklər sığortası şəhadətnaməsində göstərilmiş risklər nəticəsində sığortalının kommersiya fəaliyyətində baş verən fasilə (işin dayanması) nəticəsində baş verən zərər;

4.3.2. Yanğın və ya digər risklər sığortası şəhadətnaməsində göstərilmiş risklər nəticəsində sığorta predmetinə dəyən zərər səbəbdən üçüncü şəxslərin əmlakına və /və ya sağlamlığına zərər vurulmasına görə sığortalının mülki məsuliyyəti;

4.3.3. Uçqun və dağıntıların aradan qaldırılması.

5. İŞİN DAYANMASI NƏTİCƏSİNDƏ BAŞ VERƏN ZƏRƏR VƏ İTKİLƏR ÜZRƏ ŞƏRTLƏR

5.1. Əmlakın yanğından və digər risklərdən sığortası qaydalarının müddəalarına əməl olunması şərtilə, sığorta müqaviləsinin qüvvədə olduğu müddətdə həmin müqavilədə qeyd olunmuş risklər nəticəsində əmlaka dəymiş zərər və itkilərlə əlaqədar olaraq işin dayanması hallarında sığortaçı işin dayanması ilə əlaqədar sığorta təminatı verilir. Sığortaçının məsuliyyəti heç bir halda bu təminat üzrə sığorta müqaviləsində göstərilən sığorta məbləğindən yuxarı ola bilməz.

5.2. Əgər sığorta müqaviləsi ilə başqa hal nəzərdə tutulmamışdırsa, aşağıdakılar nəticəsində də baş vermiş işin dayanmasına görə baş verən zərər və itkilərə görə həmçinin sığorta təminatı verilir:

5.2.1. Sığortalıya məxsus olmayan və onun tərəfindən icarə müqaviləsinə, yaxud başqa şərtlər əsasında uzun müddət üçün (12 aydan yuxarı) istifadəyə götürülmüş avadanlıq, yaxud digər daşınar əmlakın zərər çəkməsi və məhv olmasına görə işin dayanmasına əsasən sığorta təminatı verilir. Lakin nəzərə almaq lazımdır ki, bu cür əmlak və avadanlıqlar zərər dəyən anda təsərrüfat məqsədləri üçün sığortalının istifadəsində, eləcə də, sığorta müqaviləsində göstərilən sığorta təminatının əhatə ərazisi hüdudlarında olmalıdır;

5.2.2. Sığorta müqaviləsində göstərilən sığorta təminatının əhatə ərazisində yerləşən və sığortalının istehsal, kommersiya və digər təsərrüfat məqsədi ilə istifadə etdiyi, hətta ona məxsus olmayan, lakin onun tərəfindən icarə müqaviləsi, yaxud hər hansı digər hüquqi əsasla istifadə olunan binanın zədələnməsi, yaxud məhv olması.

5.3. Əgər sığorta müqaviləsi ilə başqa hal nəzərdə tutulmamışdırsa işin dayanması, sığorta obyektinə hesab olunmayan əmlakların zərər çəkməsi, itirilməsi, yaxud məhv olması səbəbindən baş vermişdirsə, bu zaman işin dayanmasına görə sığorta təminatı verilmir və heç bir ödəniş həyata keçirilmir.

5.4. Əgər sığorta müqaviləsi ilə başqa hal nəzərdə tutulmamışdırsa, işin dayanması ilə əlaqədar zərər və itkilər aşağıdakılardan ibarətdir:

5.4.1. Sığortalının işinin dayanması müddətində sığortalanmış təsərrüfat fəaliyyətinin davam etdirilməsi üzrə cari xərclər;

5.4.2. İşin dayanması nəticəsində sığortalının təsərrüfat fəaliyyətindən əldə etdiyi gəlirin itirilməsi.

5.5. Sığortalının təsərrüfat fəaliyyətinin davam etdirilməsi üzrə cari xərcləri - sığortalının mütləq surətdə işin dayanması zamanı çəkdiyi xərclərdir. Əgər sığorta müqaviləsi ilə başqa hal nəzərdə tutulmamışdırsa aşağıdakılar bu cür xərclərə aid edilə bilər:

5.5.1. Sığortalının işçilərinin və xidmətçilərinin əmək haqqı;

5.5.2. Sosial sığorta orqanlarına ödəmələr, digər analoji ödəmələr;

5.5.3. Əgər icarə müqaviləsinə əsasən icarə haqqının icarəyəgötürən tərəfindən ödənilməsi nəzərdə tutulmuşdursa, sığortalının öz təsərrüfat fəaliyyəti üçün icarəyə götürdüyü binanın, avadanlıqların və s. icarə haqqı;

5.5.4. Müəssisənin təsərrüfat fəaliyyətinin nəticəsindən asılı olmayaraq, vergi və ödəmələr;

5.5.5. Kredit və digər cəlb olunmuş vəsaitlər üzrə faiz ödəmələri. Bu halda nəzərə alınmalıdır ki, həmin vəsait sığorta hadisəsi nəticəsində dayanmış olduğu təsərrüfat fəaliyyətinə yönəldilmiş olmalıdır;

5.5.6. Sığortalının müəssisəsi üçün müəyyən edilmiş amortizasiya hesablaşmaları.

5.6. Sığortalanmış təsərrüfat fəaliyyəti prosesində itirilən gəlir, sığortalının işinin dayanması müddətində əldə edə biləcəyi gəlir hesab olunur:

5.6.1. İstehsal müəssisələri – məhsul buraxılması hesabına;

5.6.2. Xidmət sahəsinə aid olan müəssisələr – xidmət göstərilməsinə görə;

5.6.3. Ticarət müəssisələri – əgər sığortalının təsərrüfat fəaliyyəti maddi zərər dəyməsi nəticəsində dayandırılmış olmasaydı mal və məhsulların satılmasına görə.

5.7. Aşağıda göstərilən xərclər təsərrüfat fəaliyyətinin davam etdirilməsi üçün cari xərclərə və itirilmiş gəlirə aid edilmir:

5.7.1. Satışdan, dövriyyədən vergilər və onlara oxşar olan digər vergi və ödəmələr, gömrük rüsumları, habelə kapital və əsas fondlardan tutulan vergilər və müəssisələrin təsərrüfat fəaliyyəti nəticəsindən asılı olaraq hesablanan digər vergilər;

5.7.2. Sığortalının təsərrüfat fəaliyyətində istifadə olunan xammal, polufabrikat və materialların alınması xərcləri;

- 5.7.3.** Satış dövrüyyəsi əsasında lisenziya və müəllif təltiflərinin ödənilməsi, habelə ixtiraya görə təltiflər və sığorta tədiyyələri;
- 5.7.4.** Sığortalının göndərdiyi malların daşınma xərcləri və onunla əlaqədar olan digər xərclər;
- 5.7.5.** Qiymətli kağızlarla, torpaq sahələri ilə, və ya sərbəst pul vəsaitləri ilə yaxud kapitallarla bağlı əməliyyatlar, habelə bu cür əməliyyatlardan əldə olunan gəlirlər hansılar ki, sığortalının sığorta müqaviləsində göstərilən təsərrüfat fəaliyyətinə bilavasitə aidiyyəti olmayan əməliyyatlar üzrə xərclərdir;
- 5.7.6.** Sığortalının onunla bağlanmış müqaviləyə əsasən müqavilə öhdəliklərinin yerinə yetirilməməsi səbəbindən ödəməli olduğu cərimə, dəbbə pulları, yaxud pul formasında digər cərimə sanksiyaları, o cümlədən məhsulun istesalının, yaxud xidmət göstərilməsinin ləngidilməsi, daşımanın təxirə salınması, yaxud digər oxşar öhdəliklər, əgər:
- 5.7.6.1.** Bu cür yerinə yetirməmə sığorta müqaviləsində göstərilən təsərrüfat fəaliyyətində fasilənin başlanmasının bilavasitə nəticəsi olmamışdırsa;
- 5.7.6.2.** Yuxarıda göstərilən sanksiyalar işin dayanmasına səbəb olan maddi zərərin baş verməsindən sonra qüvvəyə minən müqavilə ilə nəzərdə tutulmuşdursa.
- 5.8.** Əgər sığorta müqaviləsi ilə başqa hal nəzərdə tutulmamışdırsa bu Qaydaların istisnalar bəndinə əlavə olaraq aşağıdakılara görə sığortaçı işin dayanmasına görə sığorta təminatı vermir və sığorta ödənişi həyata keçirmir:
- 5.8.1.** Maddi zərərin baş verməsindən əvvəlki vəziyyətlə müqayisədə istehsalın artırılması, yaxud yeniləşdirilməsi ilə əlaqədar olaraq zərərin artması;
- 5.8.2.** İstehsalın bərpa edilməsində və yeniləşdirilməsində fəvqəladə ləngimələrin baş verməsi. Məsələn bu cür ləngimələr məhkəmədə, arbitrajda işlərin aparılması, mülkiyyət münasibətlərinin, icarə məsələlərinin aydınlaşdırılmasına və s. aid ola bilər;
- 5.8.3.** Sığortalı maddi zərər dəymiş əmlakın bərpa edilməsi və onun əvəz olunması ilə əlaqədar işləri görə bilmədiyi və vaxtı-vaxtında istehsal prosesinin bərpa olunması üçün zəruri tədbirləri yerinə yetirə bilmədiyi təqdirdə;
- 5.8.4.** İnzibati orqanlar, yaxud hər hansı dövlət orqanının təzyiqi ilə hər hansı bərpa işlərinin yerinə yetirilməsinə, yaxud sığortalının təsərrüfat fəaliyyətinə mane olunması səbəbindən əmlakın bərpa edilməsi, yaxud istehsal prosesinin yenidən təşkil edilməsinin ləngiməsi;
- 5.8.5.** Əmlakın sığortalanmış hissəsinin zədələnməsi, məhv olması, yaxud itirilməsi nəticəsində sığortalanmamış əmlak hissəsindən istifadəsi qeyri-mümkün olması nəticəsində işin dayanması nəticəsində zərərin miqdarı artarsa.
- 5.9.** Əgər sığorta müqaviləsində başqa hal nəzərdə tutulmamışdırsa, sığortaçı sığorta müqaviləsində qeyd olunmuş risklər nəticəsində işin dayanması tarixindən etibarən 12 aydan yuxarı olmamaq şərti ilə işin dayanması nəticəsində baş verən zərər və itkilərə təminat verir.
- 5.10.** Əgər sığorta müqaviləsi ilə başqa hal nəzərdə tutulmamışdırsa, sığorta müqaviləsində göstərilən risklər nəticəsində işin dayanması nəticəsində baş verən zərər və itkilərin sığortalanması üzrə sığorta məbləği sığortalının məsuliyyət daşıdığı müddət üçün planlaşdırılan cari xərcləri və təmiz gəliri həcmində müəyyən olunur. Planlaşdırılan cari xərclər və təmiz gəlir sığortalı tərəfindən sığorta müqaviləsinin qüvvəyə mindiyi tarixdən müəyyən edilir. Burada sığortaçı sığorta məbləğini özü tərəfindən və ya onun tələbi ilə müstəqil auditor şirkəti tərəfindən təsdiq edilməsini tələb etmək hüququna malikdir. Bu sığorta növü üzrə ödəniş məbləği şəhadətnamədə qeyd olunmuş sığorta məbləğindən yuxarı ola bilməz. Sığorta ödənişi zamanı sığorta məbləği həmin ödənişlərin həcmi qədər azalır.
- 5.11.** Əgər əmlakın bir hissəsinin yanğın və digər əlavə risklərdən sığortası üzrə digər sığorta müqaviləsi varsa, sığortalı bu cür sığorta müqaviləsi barədə sığortaçıya məlumat verməlidir. Əgər işin dayanması nəticəsində baş verən zərər və itkilər digər sığorta müqaviləsi ilə sığortalanarsa onda bu növ sığorta üzrə sığorta məbləği digər sığorta müqaviləsində göstərilən sığorta məbləği nəzərə alınmaqla müəyyənləşdirilə bilər.
- 5.12.** Əmlakın sığorta müqaviləsində göstərilən risklər nəticəsində işin dayanması ilə əlaqədar zərər və itkilər baş verdikdə, sığorta ödənişinin həcmi təsərrüfat fəaliyyətinin yerinə yetirilməsi üçün çəkilən cari xərclər və faktiki təmiz gəlirlər əsasında müəyyən edilir.
- 5.13.** Sığorta ödənişinin həcmi müəyyən edilərkən əgər sığorta müqaviləsində göstərilən hadisələr baş verməsəydi sığortalanmış təsərrüfat fəaliyyətinin gedişinə və onun nəticələrinə təsir göstərə bilən bütün faktorlar nəzərə alınmalıdır.
- 5.14.** Təsərrüfat fəaliyyətinin davam etdirilməsi üçün cari xərclərə görə yalnız o halda ödəniş verilir ki, sığortalı qanuna əsasən, yaxud müqaviləyə uyğun olaraq bu cür xərclərin aparılmasına borclu olmuş olsun.

5.15. Təsərrüfat fəaliyyətinin davam etdirilməsi üçün cari xərclərin və gəlirin itirilməsinə görə sığorta ödənişin həcmi sığorta müqaviləsində göstərilən hadisələr nəticəsində işlərin dayanması müddətində, sığortalının həmin hadisələr baş verməsaydı təsərrüfat fəaliyyəti nəticəsində əldə edə biləcəyi gəlir həcmində müəyyənləşdirilir.

5.16. Sığortalının binası, avadanlıqları və digər əsas vəsaitlərinin amortizasiya ayırmaları üzrə ödəniş yalnız o halda həyata keçirilir ki, həmin ayırmalar zərərə məruz qalmamış əsas vəsaitlər, yaxud onların zərər dəyməmiş hissələri ilə əlaqədar yerinə yetirilmiş olsun.

5.17. Bu sığorta təminatı görə sığorta ödənişi məbləğinin hesablanması sığortalının mühasibat uçotunun məlumatları əsasında aparılır. Əgər sığorta müqaviləsi ilə başqa hal nəzərdə tutulmamışdırsa sığortalı öz hesabına mühasibat uçotunu aparmalı və sığortaçı tələb etdikdə, bütün mühasibat sənədlərini və sığorta ödənişinin həcmi müəyyənləşdirilməsi üçün zəruri olan digər sənədləri təqdim etməlidir. Bundan başqa sığortalı son üç il (sığortalı üç ildən az fəaliyyət göstərirdikdə, mövcud olan dövr) ərzində əsas fondların balansını və inventar cədvəlini saxlamalı və onların bir zamanda məhv olmamasına şərait yaratmalıdır.

5.18. Sığortaçı, yalnız aşağıdakı hallarda sığortalının sığorta müqaviləsində göstərilən risklər nəticəsində işin dayanması ilə əlaqədar zərər və itkilərin qarşısını almaq üçün çəkdiyi xərclərə görə təminat verir:

5.18.1. Həmin xərclərin köməyi ilə sığortaçı tərəfindən həyata keçiriləcək sığorta ödənişinin həcmi azalarsa;

5.18.2. Həmin xərclər sığortaçının bildiyi halda və onun əvvəlcədən razılığını almaqla həyata keçirilərsə;

5.18.3. Həmin xərclərin çəkilməsinin təxirəsalınmaz olduğunu nəzərə alaraq, sığortalı həmin xərclərin çəkilməsi üçün sığortaçının razılığını almağa macal tapmamışdırsa, sığortalı ilk imkan yaranan kimi o görülmə tədbirlər haqqında sığortaçıya məlumat verməlidir. Sonuncu hal baş verərsə sığortaçı həmin xərclərin dayandırılmasına və ya sığortalının həmin qarşısı alınma tədbirlərin dəyişdirilməsinə tələb etmək hüququna malikdir.

5.19. Əgər sığortalı, yaxud onun idarəedən əməkdaşlarından hər hansı biri bilə-bilə, yaxud kobud səhlənkarlıq nəticəsində sığorta müqaviləsində göstərilən risklərin baş verməsinə şərait yaradırsa və onlar nəticəsində işin dayanması ilə əlaqədar zərər və itkilər əmələ gələrsə, yaxud zərər həcmi müəyyənləşdirilməsində qəsdən sığortaçını, yaxud onun nümayəndəsini çaşdıran hərəkətlərə yol verərsə, sığortaçı həmin zərər və itkilərə görə sığortalıya ödəniş vermək öhdəliyindən azad olur.

5.20. Sığorta müqaviləsində göstərilən risklər nəticəsində işin dayanması ilə əlaqədar zərər və itkilər baş verərsə, sığortaçı həmin zərər və itkilərə sığorta müqaviləsində göstərilən gözləmə müddəti ərzində cavabdeh deyil. Pəncərə şüşələrinin, güzgülərin və vitrinlərin sığortası sığortaçı ilə bağlanmış əmlakın yanğından və digər risklərdən sığortası müqaviləsinə əlavə kimi təqdim olunur.

5.21. İstehsalatda dayanmanın vurduğu zərərə sığorta təminatı sığortaçı ilə bağlanmış əmlakın yanğından və digər risklərdən əsas sığorta müqaviləsinə əlavə kimi verilir.

5.22. Sığorta müqaviləsində istehsalatın dayanmasından gəlir itkisi nəticəsində dəymiş zərərə dair bu əlavə sığortaya münasibətdə başqa hal nəzərdə tutulmayıbsa, digər bütün hallarda əmlakın yanğından və digər risklərdən sığortası qaydaları tətbiq olunur.

5.23. Sığorta müqaviləsində bu əlavə təminatı münasibətdə başqa hal nəzərdə tutulmayıbsa, digər bütün hallarda əmlakın yanğından və digər risklərdən sığortası qaydaları tətbiq olunur.

6. ÜÇÜNCÜ ŞƏXSLƏRƏ QARŞI MÜLKİ MƏSULİYYƏT SİĞORTASININ ƏLAVƏ ŞƏRTLƏRİ

6.1. Əmlakın yanğından və digər risklərdən sığortası qaydalara əsasən bağlanmış sığorta müqaviləsi üzrə yanğından, ildırım yaxud partlayış və ya bunlarla əlaqədar əmələ gələn tüstü, buxar yaxud istilik və daxili su basması nəticəsində aşağıda qeyd olunan hallara təminat verilir:

6.1.1. Üçüncü şəxslərin əmlakına zərərin vurulmasına görə sığortalının mülki məsuliyyəti. Əgər sığorta müqaviləsi ilə başqa hal nəzərdə tutulmamışdırsa, üçüncü şəxslərin əmlakına vurulan zərərə görə, ödəniş məbləği məhkəmə xərcləri daxil olmaqla ödənilir. Hər bir halda sığorta ödənişin məbləği bu təminat üzrə müəyyən edilmiş sığorta məbləğindən artıq ola bilməz;

6.1.2. Üçüncü şəxslərin sağlamlığına zərərin vurulmasına görə sığortalının mülki məsuliyyəti. Əgər sığorta müqaviləsi ilə başqa hal nəzərdə tutulmamışdırsa, üçüncü şəxslərin həyat və sağlamlığına vurulmuş maddi ziyanla əlaqədar sığortalıya qarşı irəli sürülən iddia və tələblərə Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə müvafiq olaraq təminat verilir.

6.2. Sığorta müqaviləsinin tərəfi olmayan və qanunvericiliyə əsasən sığorta hadisəsi nəticəsində əmlakına və sağlamlığına zərər vurulan hüquqi və fiziki şəxslər, habelə onların hüquqi varisləri üçüncü şəxs sayılırlar. Sığortalı, onun ailə üzvləri, onunla bir qeydiyyatda yaşayan şəxslər, və onun işçiləri üçüncü şəxs sayılırlar.

6.3. Sığortalı hər hansı ziyanın baş verməsinə səbəb olmuş müəyyən əməl və ya hərəkətlərlə əlaqədar irəli sürülən istənilən tələb və iddianın araşdırılması, yaxud məhkəmə icraatı zamanı belə əməl və hərəkətlərin sığorta müqaviləsi əsasında sığorta ödənişi verilməsinə əsas verdiyini müəyyən edərsə, bu halda sığortaçı belə tələb, iddia və ya məhkəmə icraatı ilə əlaqədar sığortalının çəkdiyi zəruri xərcləri ödəyir. Sığorta müqaviləsi ilə başqa hal nəzərdə tutulmamışdırsa, məhkəmə xərcləri bu təminat üzrə nəzərdə tutulmuş ümumi sığorta məbləğinin tərkib hissəsi sayılır. Bu halda bu cür xərclər sığorta müqaviləsində qeyd olunmuş ümumi sığorta məbləğinin həddinin həcmi azaldır. Yuxarıda qeyd olunanlarla bağlı olan hər hansı məhkəmə-təhqiqat işləri ilə bağlı məlumat dərhal sığortalı tərəfindən yazılı şəkildə sığortaçıya verilməlidir. Sığortalı həmçinin sığortaçının xahişi ilə həmin məlumatları məhkəməyə təqdim olunmuş bütün ərizələrin və digər sənədlərin surəti ilə birgə sığortaçıya təqdim etməlidir.

6.4. Əgər sığorta müqaviləsi ilə başqa hal nəzərdə tutulmamışdırsa bu qaydaların 6.1-ci maddəsinə əlavə olaraq aşağıdakılara görə sığortaçı mülki məsuliyyətə görə sığorta təminatı vermir və sığorta ödənişi həyata keçirmir:

6.4.1. Bu maddənin 6.1- ci bəndində qeyd olunan risklərdən başqa digər hər hansı risklər nəticəsində baş verən zərər və itkilərin baş verməsi;

6.4.2. Əgər əmlaka dəyən zərər sığortalının bağışladığı, yaxud imtina etdiyi hər hansı əmlakda baş verərsə;

6.4.3. Sığortalıya girov qoyulmuş əmlaka dəyən itki və ziyan;

6.4.4. Sığortalının nəzarətində, himayəsində və mühafizəsində olan şəxsi əmlaka dəyən itki və ziyan;

6.4.5. Sığortalının yaxud onun adından bilavasitə, dolayısı ilə fəaliyyət göstərən podratçı və ya subpodratçıların daşınmaz əmlakın bir hissəsində həyata keçirdiyi fəaliyyəti zamanı əmlakın həmin hissəsinə dəyən itki və ziyan;

6.4.6. Sığorta hadisəsi sığortalının birbaşa qəsdlə törətdiyi əməlin (hərəkətin və ya hərəkətsizliyin) nəticəsində baş veribsə sığortaçı Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsində və "Sığorta fəaliyyəti haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununda nəzərdə tutulmuş digər əsaslarla da sığorta ödənişi verməkdən imtina edə bilər.

6.5. Bu təminat yalnız sığortaçı ilə bağlanmış əmlakın yanğından və digər risklərdən əsas sığorta müqaviləsinə əlavə kimi verilir.

6.6. Sığorta müqaviləsində bu əlavə təminat münasibətdə başqa hal nəzərdə tutulmayıbsa, digər bütün hallarda əmlakın yanğından və digər risklərdən sığortası qaydaları tətbiq olunur.

7. UÇQUN VƏ DAĞINTILARIN ARADAN QALDIRILMASI TƏMİNATI ÜZRƏ ƏLAVƏ ŞƏRTLƏR

7.1. Əmlakın yanğından və digər risklərdən sığortası qaydalarına əsasən bağlanmış sığorta müqaviləsi və bu əlavə şərtlər üzrə uçqun və dağıntıların aradan qaldırılması (tullantıların təmizlənməsi) dedikdə, sığorta hadisəsi nəticəsində məhv olmuş və ya zərərə uğramış əmlakın sökülməsi, dağıdılması və ya dirək və digər vasitələrlə möhkəmləndirilməsi üçün sığortalının çəkdiyi bütün və əsaslı xərclər başa düşülür.

7.2. Əgər sığorta müqaviləsi ilə başqa hal nəzərdə tutulmamışdırsa, bu növ sığorta üzrə sığorta məbləği sığorta müqaviləsində göstərilən hər bir obyekt üzrə sığorta məbləğinin 10%-i həcmindədir və sub-limit olaraq ümumi sığorta məbləğinin tərkib hissəsidir.

7.3. Əgər sığorta müqaviləsi ilə başqa hal nəzərdə tutulmamışdırsa bu ümumi şərtlərin istisnalar bəndinə əlavə olaraq aşağıdakılara görə sığortaçı tullantıların təmizlənməsi görə sığorta təminatı vermir və sığorta ödənişi həyata keçirmir:

7.3.1. Əmlakın itki və ziyana məruz qaldığı yerə qonşu olan və ya həmin yerdən aralıda olan sahədə tullantıların təmizlənməsi ilə bağlı xərclər;

7.3.2. Sığorta müqaviləsi ilə sığorta olunmayan əmlaklar üzrə uçqun və dağıntıların aradan qaldırılması ilə bağlı xərclər.

Bu təminat sığortaçı ilə bağlanmış əmlakın yanğından və digər risklərdən sığortası müqaviləsinə əlavə kimi verilir.

7.4. Sığorta müqaviləsində bu əlavə sığortaya münasibətdə başqa hal nəzərdə tutulmayıbsa, digər bütün hallarda əmlakın yanğından və digər risklərdən sığortası qaydaları tətbiq olunur.

8. SİĞORTA TƏMİNATI ÜZRƏ İSTİSNALAR

8.1. Sığortaçı aşağıdakılara münasibətdə məsuliyyət daşımır:

8.1.1. Aşağıdakı səbəblər nəticəsində əmlaka dəyən itki, zərər və ya ziyan və ya bilavasitə və ya dolayısı ilə baş verən vasitəli itki:

8.1.1.1. Müharibə, hər cür hərbi əməliyyatlar, istila, xarici düşmən basqınları, döyüş (müharibə elan edilmiş olub-olmamasından asılı olmayaraq), vətəndaş müharibəsi, üsyan və bunların qarşısının alınması və yatırılması məqsədilə görülməli inzibati və hərbi tədbirlər nəticəsində meydana gələn zərər;

8.1.1.2. Hər hansı nüvə partlayışı, nüvə enerjisinin yanması nəticəsində yaranan nüvə tullantılarından, radiasiya və radioaktiv çirklənmələr və bunlarla əlaqədar görülməli hərbi və inzibati tədbirlər;

8.1.1.3. Terror aktı;

8.1.1.4. Müsadirə, həbs, müvafiq səlahiyyətli orqanın sərəncamı ilə əmlakın məhv edilməsi və ya zədələnməsi;

8.1.1.5. Sığortalının və ya faydalanan şəxsin, yaxud onların tapşırığı ilə digər şəxslərin qərəzli hərəkəti, qəddi;

8.1.1.6. Sığortalanmış predmetlərin öz-özünə alışması, qıcqırması, çürüməsi, tədricən xarab olma, həşəratların və parazitlərin vurduğu ziyan, təbii köhnəlmə, atmosferin rütubətli və ya quru olması, temperatur və ya rütubət dəyişikliyi, çəkinin itirilməsi, paslanma, çürümə, aşınma, rəngdə, quruluşda və iydə baş verən dəyişiklik və ya digər təbii xüsusiyyətlər;

8.1.1.7. Köhnəlmə, aşınma və amortizasiya, korroziya və başqa səbəblərdən irəli gələn qiymətdən düşmə;

8.1.1.8. Yanğın baş vermədən sığortalanmış predmetlərin istehsalat qüsurlarına, həddindən artıq qurumasına görə və yaxud onların özlərində əmələ gələn zərər;

8.1.1.9. Yanğın baş vermədən sığortalanmış əşyaların istifadə olunması və ya başqa bir faydalı məqsədlə alova və ya istiyə tutulmasına, ocaq və ya digər alov olan bir yerə düşməsinə və ya atılmasına, qızdırıcı, işıqlandırıcı, ütüləmə alətləri, lampa, şam, siqaret və sair bu kimi istilik mənbələrinin toxunmasına görə dəyən zərər;

8.1.1.10. Yanğın baş vermədən cərəyanla işləyən hər cür mühərrik, elektron alətlər, cihazlar və qurğuların elektrik xəttinə birləşdirilmiş olduqları zaman döviyyədə olan qısa qapanma, enerjinin artıb-azalması, habelə bunun nəticəsində qızma və induksiya cərəyanı kimi səbəblərə görə dəyən zərər;

8.1.1.11. Texniki təhlükəsizlik, yanğın təhlükəsizliyi, sanitariya normalarının (rütubətliliyin, tozbasmanın artması, havanın hərəkətinin, saxlanma şəraitinin dəyişməsi) pozulması nəticəsində itki və ziyan;

8.1.1.12. Səs sürəti ilə və ya daha yüksək sürətlə hərəkət edən təyyarənin, yaxud digər uçuş aparatlarının səbəb olduğu sıxma dalğası.

8.2. Aşağıdakılara münasibətdə itki, zərər və ya ziyan:

8.2.1. Nəqd pul, hesablar, veksellər, valyuta, borc təsdiq edən sənədlər, öhdəliklər və ya qiymətli kağızlar;

8.2.2. Hər növ nəqliyyat vasitələri (aksessuarlar, yarımqoşqular, vaqonlar daxil olmaqla);

8.2.3. Hər növ heyvanlar, bitkilər;

8.2.4. Zinət əşyaları, qiymətli daşlar, qiymətli metallar, qızıl və ya gümüş külçələr, xəzlər və xəz ilə bəzədilmiş əşyalar;

8.2.5. Ştampalar, sənədlər, əlyazmaları, iş kitabları, kompüterdə saxlanılan məlumat, şablonlar, modellər, planlar, eskizlər, çertyojlar, nadir və qədim əşyalar, nadir kitablar və incəsənət əsərləri;

8.2.6. Torpaq, torpaq dəyəri, quyular, yanılma, bərə və gəmilərin yan alması üçün körpülər, körpülər, küçə səkiləri, patio, açıq su kəmərləri, yollar və digər döşənmiş səthlər;

8.2.7. Tikilmə, montaj və quraşdırma prosesində olan əmlak və ya strukturlar;

8.2.8. Süni peyklər, kosmik gəmilər, start meydançaları, start avadanlıqları və onun əsas tərkib hissələri və onların əsas komponentləri daxil olmaqla, lakin onlarla məhdudlaşmadan, kosmik vasitələr və kosmik risklər;

8.2.9. Gərginlik, telekommunikasiya, ötürücü və bölüşdürücü xətlər və borular; yeraltı borular, bacalar və drenaj sistemləri;

8.2.10. Elektron və maqnit məlumat işlənilməsi vasitələrində yazılan məlumat daxil olmaqla, dəyərli sənəd və materiallarda saxlanılan məlumatın axtarılması, əvəz edilməsi və bərpası üzrə xərclər;

8.2.11. Partlayıcı materiallar, silah, sursatlar;

8.2.12. Hər hansı bir səbəbdən (şimşək daxil olmaqla) elektrik mexanizm və ya aparata artıq yükləmə, artıq təzyiq, qısa qapanma, özü-özünə odlanma, elektrikin qıçılmaqlanması və ya buraxılması, o şərtlə ki, bu istisna yalnız zədələnmiş konkret mexanizm, aparat və ya elektrik qurğuya tətbiq olunacaq, və bu cür konkret mexanizm, aparat və elektrik qurğuların yanması nəticəsində zədələnmiş digər mexanizm, aparat və elektrik qurğulara münasibətdə bu istisna tətbiq olunmur.

8.3. Aşağıdakı hallar yanğın və ya digər risklərin sığortası şəhadətnaməsində göstərilmiş risklər nəticəsində sığortalının kommersiya fəaliyyətində baş verən məcburi fasiləyə (işin dayanması) görə təminatından istisna edilir:

8.3.1. Sığorta predmeti hesab olunmayan əmlakların zərər çəkməsi, itirilməsi, yaxud məhv olması səbəbindən baş verdikdə;

8.3.2. Yanğın və ya digər risklərin sığortası şəhadətnaməsində göstərilməmiş və/ və ya istisna olan risklər nəticəsində;

8.3.3. Sığorta müqaviləsinə görə maksimal məsuliyyət müddəti başa çatdıqdan sonra işin dayanması;

8.3.4. Sığorta müqaviləsinə və hazırkı qaydalara əsasən təminat verilməyən sığortalının xərcləri;

8.3.5. Şəhadətnamədə bu sığorta təminatına uyğun olaraq müəyyənləşdirilmiş sığorta məbləğindən artıq olan xərclər;

8.4. Sığorta şəhadətnaməsində göstərilmiş risklər nəticəsində sığorta predmetinə dəyən zərər səbəbindən üçüncü şəxslərin əmlakına və /və ya sağlamlığına zərər vurulmasına görə sığortalının mülki məsuliyyəti təminatı üzrə istisnalar aşağıdakı kimidir:

8.4.1. Sığorta predmeti hesab olunmayan əmlakların zərər çəkməsi, itirilməsi, yaxud məhv olması səbəbindən baş verdikdə;

8.4.2. Sığorta şəhadətnaməsində göstərilməmiş və/ və ya istisna olan risklər nəticəsində;

8.4.3. Sığortalının xüsusi mülkiyyətində olan, yaxud onun icarəyə götürdüyü, əmlaka dəyən itki və ziyan.

8.5. Bu Qaydalarda nəzərdə tutulmuş istisnalar və məhdudiyyətlər qanunvericiliyə zidd olmadığı hallarda tərəflərin razılığı ilə sığorta təminatına daxil edilə bilər.

8.6. Sığortaçı Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsində və “Sığorta fəaliyyəti haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununda nəzərdə tutulmuş digər əsaslarla da sığorta ödənişi verməkdən imtina edə bilər.

9. SİĞORTA MÜQAVİLƏSİNİN BAĞLANMASI QAYDASI VƏ MÜDDƏTİ

9.1. Sığorta müqaviləsi yazılı olaraq aşağıdakı hər hansı bir formada bağlanır:

9.1.1. Tərəflərin müvafiq sığorta qaydaları əsasında sığorta müqaviləsi adlanan sənədi tərtib edərək qarşılıqlı imzalaması yolu ilə;

9.1.2. Müvafiq sığorta qaydaları ilə sığortalının razı olmasını təsdiq etməsi şərti ilə sığortaçı tərəfindən ona sığorta şəhadətnaməsinin verilməsi yolu ilə.

9.1.3. Bu Maddənin 9.1-ci bəndində nəzərdə tutulmuş sığorta müqaviləsinin formaları elektron sənəd formasında da bağlana bilər

9.2. Sığorta müqaviləsinə ediləcək əlavə və dəyişikliklər qanunvericiliyin tələblərinə uyğun olaraq tərəflərin qarşılıqlı razılaşması yolu ilə həyata keçirilir.

9.3. Sığorta müqaviləsi həmin müqavilədə müəyyən edilmiş müddət üçün bağlanılır.

9.4. Sığorta yalnız müqavilənin (şəhadətnamənin) qüvvədə olduğu müddət ərzində baş verən sığorta hadisələrinə təminat verir.

9.5. Sığorta müqaviləsində başqa hal nəzərdə tutulmamışdırsa, sığorta təminatının müddəti sığorta müqaviləsinin bağlandığı gün saat iyirmi dördədən başlanır və sığorta qanunvericiliyində nəzərdə tutulmuş hallar istisna olmaqla, sığorta müqaviləsinə əsasən həmin müqavilənin qüvvədə olduğu sonuncu gün saat iyirmi dördə başa çatır.

10. SİĞORTA HAQQI

10.1. Sığorta haqqı - risklərin qəbul edilməsi və ya bölüşdürülməsi müqabilində sığorta müqaviləsində nəzərdə tutulan qaydada sığortalının sığortaçıya ödəməli olduğu pul məbləğidir.

10.2. Sığorta haqqının miqdarı və onun ödənilməsi qaydası sığorta müqaviləsi ilə müəyyən edilir.

10.3. Qanunvericilikdə başqa hal nəzərdə tutulmamışdırsa, sığorta müqaviləsində sığorta haqqının hissə-hissə ödənilməsi razılaşdırıla bilər.

10.4. Müqavilədə başqa cür nəzərdə tutulmamışdırsa, sığorta müqaviləsi sığorta haqqının ilk hissəsinin və ya tam ödənilməsindən sonra qüvvəyə minir.

10.5. Sığorta haqqı və ya onun razılaşdırılmış ilk hissəsi vaxtında ödənilmədikdə sığortaçı onun ödənilməsi üçün, bu Maddənin 10.6.-cı bəndinin tələbini nəzərə alaraq, yazılı surətdə 15 günədək müddət müəyyən edə bilər.

10.6. Hər bir halda sığorta haqqı və ya onun razılaşdırılmış ilk hissəsi sığorta müqaviləsi bağlandığı gündən 1 aydan gec olmayaraq ödənilməlidir.

10.7. Elektron sənəd formasında olan sığorta müqaviləsi üzrə sığorta haqqının ödənilməsi sığortalının müvafiq sığorta qaydaları və sığorta müqaviləsinin şərtləri ilə tanış olmasını, həmin qaydalar və şərtlərlə razılığını, həmçinin sığorta müqaviləsinin bağlanması faktını təsdiqləyir.

10.8. Sığortalı sığorta haqqını və ya onun növbəti hissəsini sığorta müqaviləsində nəzərdə tutulmuş müddətdə ödəmədikdə, sığortaçı sığorta müqaviləsinə xitam verə bilər və ya birtərəfli qaydada müqavilənin icrasından imtina edə bilər.

11. SİĞORTA MƏBLƏĞİ

11.1. Sığorta məbləği sığortalanmış risklər üzrə sığortaçının öhdəliyinin son həddidir.

11.2. Sığorta məbləği sığorta müqaviləsi ilə müəyyənləşdirilir.

11.3. Sığorta məbləği əmlakın sığorta (həqiqi) dəyəri çərçivəsində müəyyən edilir.

11.4. Əgər sığorta müqaviləsində başqa hal nəzərdə tutulmamışdırsa, həqiqi dəyər aşağıdakı kimi müəyyən edilir:

11.4.1. Avadanlıq, maşınlar, inventarlar, ev əşyaları və şəxsi əşyalar üçün – predmetə tam analogi predmetin əldə edilməsi üçün tələb olunan məbləğdən çıxış edərək;

11.4.2. Binalar və tikililər üçün – binanın və ya tikilinin köhnəlməsini və istismar-texniki vəziyyətini nəzərə alaraq, həmin yerdə analogi binanın inşasının dəyəri;

11.4.3. Sığortalı tərəfindən istehsal olunan mallar (həm hazır, həm də hazır olmayan) üçün – onların satış qiymətindən artıq olmamaqla, predmetlərin təkrar istehsalı üçün tələb olunan istehsalat xərcləri;

11.4.4. Sığortalının ticarət etdiyi malları və aldığı xammal üçün – sığorta hadisəsi tarixində satıla biləcəkləri qiymətlərdən yüksək olmamaqla, onların təkrar satın alınması qiymətləri.

11.5. Əmlakın sığortası müqaviləsində müəyyən edilmiş sığorta məbləği sığorta dəyərindən az olduğu halda sığortaçı zərərin əvəzini sığorta məbləğinin sığorta dəyərinə olan nisbətində ödəyir, bir şərtlə ki, qismən sığorta barədə müddə sığorta müqaviləsində əks edilmiş olsun. (Qismən sığorta şərti).

11.6. Sığorta müqaviləsində göstərilmiş sığorta məbləği sığorta dəyərindən artıq olduqda, sığorta məbləğinin sığorta dəyərindən artıq olduğu hissə üçün müqavilə etibarsız sayılır.

11.7. Sığorta müqaviləsində müəyyən edilmiş sığorta məbləği həmin müqavilə üzrə verilmiş sığorta ödənişi həcmində azalmış hesab olunur, lakin sığorta müqaviləsi üzrə təminat qismən sığorta təminatı sayılmır. Sığortalı əlavə sığorta haqqı müqabilində ilkin sığorta məbləğlərini bərpa edə bilər.

12. ŞƏRİKLİ SİĞORTA

12.1. Şərikli sığorta bir neçə sığortaçının aralarında bağladıkları müqaviləyə müvafiq olaraq, sığorta ödənişi üzrə öhdəlikləri bölüşdürməklə sığorta müqaviləsi ilə müəyyən edilmiş sığorta risklərini eyni zamanda sığortalamaları ilə bağlı fəaliyyət və bununla əlaqədar yaranan münasibətlərdir.

12.2. Sığorta obyektini bir müqavilə ilə bir neçə sığortaçı tərəfindən sığortalana bilər. Bu müqavilədə hər bir sığortaçının razılaşdırılmış paylar əsasında hüquq və vəzifələrini müəyyən edən şərtlər olmalıdır.

12.3. Sığortalı qarşısında öhdəliyi öz payı miqdarında olmaqla şərikli sığortaçılardan biri sığortalı ilə münasibətdə bütün şərikləri təmsil edə bilər.

12.4. Müvafiq sığorta növü üzrə fəaliyyət göstərməyə icazəsi olmayan sığortaçı şərikli sığortada iştirak edə bilməz.

13. SİĞORTA MÜQAVİLƏSİNƏ VAXTINDAN ƏVVƏL XİTAM VERİLMƏSİ

13.1. Sığorta müqaviləsinə aşağıdakı hallarda vaxtından əvvəl xitam verilir:

13.1.1. Sığorta predmeti artıq mövcud olmadıqda;

13.1.2. Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə nəzərdə tutulan hallar istisna olmaqla, sığortalı fiziki şəxs öldükdə və ya sığortalı hüquqi şəxs ləğv olunduqda;

13.1.3. Sığorta hadisəsinin baş verməsi ehtimalı olmadıqda və sığorta riskinin mövcudluğu, səbəbi sığorta hadisəsi olmayan hallara görə başa çatdıqda;

13.1.4. Sığortaçı sığortalı qarşısında öz öhdəliklərini tam olaraq yerinə yetirdikdə;

13.1.5. Sığortalı sığorta haqqını sığorta müqaviləsində müəyyən edilən qaydada ödəmədikdə;

13.1.6. Sığorta marağı artıq mövcud olmadıqda;

13.1.7. Sığortalı və ya sığortaçı sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam verilməsi tələbi ilə çıxış etdikdə;

13.1.8. Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə nəzərdə tutulan digər hallarda.

14. SİĞORTA MÜQAVİLƏSİNƏ VAXTINDAN ƏVVƏL XİTAM VERMƏ İLƏ BAĞLI XƏBƏRDAR ETMƏ

14.1. Bu Qaydaların 13-cü maddəsində göstərilən hallarda sığorta müqaviləsinə xitam verilməsi üçün əsas olan şərait yarandıqda bu Qaydaların 14.2-ci bəndi nəzərə alınmaqla müqaviləyə xitam verilməsində maraqlı olan tərəf dərhal digər tərəfi bu barədə xəbərdar etməlidir.

14.2. Sığorta müqaviləsinə bu Qaydaların 13-cü Maddəsinə uyğun olaraq sığortalının və ya sığortaçının tələbi ilə vaxtından əvvəl xitam verilərkən bu barədə bir tərəf digərinə ən azı 30 gün əvvəl (sığorta müqaviləsi beş ildən çox müddətə bağlanmış olduqda 60 gün, 3 aydan az müddətə bağlanmış olduqda isə 5 iş günü əvvəl) tələbini əsaslandırıdığı yazılı bildiriş göndərməlidir.

15. SİĞORTA MÜQAVİLƏSİNƏ VAXTINDAN ƏVVƏL XİTAM VERİLMƏNİN NƏTİCƏLƏRİ

15.1. Sığorta müqaviləsinə sığortalının tələbi ilə vaxtından əvvəl xitam verildikdə, sığorta qanunvericiliyində nəzərdə tutulmuş hallar istisna olmaqla, sığortaçı həmin müqavilə üzrə işlərin aparılmasını xərclərini çıxmaqla müqavilənin qurtarmamış müddəti üçün sığorta haqlarını ona qaytarır; əgər bu tələb sığortaçının sığorta müqaviləsi üzrə vəzifələrini yerinə yetirməməsi ilə bağlıdırsa, sığortaçı sığorta haqlarını tam şəkildə sığortalıya qaytarır.

15.2. Sığorta müqaviləsinə sığortaçının tələbi ilə vaxtından əvvəl xitam verildikdə o, sığorta haqlarını bütünlüklə sığortalıya qaytarır; əgər bu tələb sığortalının sığorta müqaviləsi üzrə vəzifələrini yerinə yetirməməsi ilə bağlıdırsa, sığortaçı həmin müqavilə üzrə işlərin aparılması xərcləri çıxılmaqla, müqavilənin qurtarmamış müddəti üçün sığorta haqlarını qaytarır.

15.3. Sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam verildiyi halda, əgər xitam verilmə anınadək sığortaçı tərəfindən sığortalıya ödənilmiş sığorta haqqına bərabər və ya ondan çox miqdarda sığorta ödənişi verilmişdirsə, sığorta haqqı sığortalıya qaytarılır.

15.4. Sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam verildiyi halda, əgər xitam verilmə anınadək sığortaçı tərəfindən sığortalıya ödənilmiş sığorta haqqından az miqdarda sığorta ödənişi verilmişdirsə, həmin sığorta haqqı məbləği ilə sığorta ödənişi məbləği arasındakı fərq miqdarında sığorta haqqının sığortalıya qaytarılması müvafiq olaraq bu Maddənin 15.1-ci və 15.2-ci bəndlərində nəzərdə tutulmuş qaydada həyata keçirilir.

15.5. Sığorta müqaviləsi məhkəmə qərarı əsasında xitam verilmiş hesab edildikdə, sığortaçı həmin müqavilə üzrə işlərin aparılması xərclərini çıxmaqla müqavilənin qurtarmamış müddəti üçün sığorta haqlarını bu Maddənin 15.3-cü və 15.4-cü bəndlərinin tələbləri nəzərə alınmaqla, sığortalının qanuni nümayəndəsinə qaytarır.

16. ƏMLAKIN DƏYƏRİNDƏN AZ MƏBLƏĞDƏ OLAN (QİSMƏN) SİĞORTA

16.1. Əmlakın sığortası üzrə müqavilədə müəyyən edilmiş sığorta məbləği sığorta dəyərindən az olduğu halda (qismən sığorta halında), sığortaçı zərərin əvəzini sığorta məbləğinin sığorta dəyərinə olan nisbətində ödəyir, bir şərtlə ki, qismən sığorta barədə müddəa sığorta müqaviləsində əks edilmiş olsun.

16.2. Sığorta hadisəsi nəticəsində qismən sığortalanmış əmlakın tam məhv olması halında sığorta məbləği bütünlüklə ödənildikdə, sığorta predmetinin qalıqlarına olan hüquq sığortaçıya sığorta ödənişi məbləğinin sığorta dəyərinə olan nisbətində keçir.

17. AZADOLMA MƏBLƏĞİ VƏ/VƏ YA GÖZLƏMƏ MÜDDƏTİ

17.1. Sığorta müqaviləsində şərtlə və ya şərtsiz azadolma məbləği, həmçinin gözləmə müddəti sığortalı ilə sığortaçı arasındakı razılığa əsasən müəyyən oluna bilər.

17.2. Şərtlə azadolma məbləğinin nəzərdə tutulması halında, sığorta hadisəsi nəticəsində dəyən zərərin həcmi həmin məbləğdən çox olduqda və ya sığorta müqaviləsində razılaşdırılmış hər hansı digər halın baş verməsi şərtlə zərər məbləğindən azadolma məbləği çıxılır.

17.3. Şərtsiz azadolma məbləği nəzərdə tutulduqda, həmin məbləğ hər bir halda zərər məbləğindən çıxılır

17.4. Şərtli gözləmə müddəti müəyyən edildikdə, sığorta hadisəsinin nəticələrinin həmin müddətə bərabər və ya ondan artıq müddətdə davam etməsi şərti ilə sığorta tələbi və ya sığorta ödənişi sığorta hadisəsinin baş verməsindən keçən həmin müddət qədər vaxt ərzində yaranan itkilərə də şamil edilir.

17.5. Sığorta müqaviləsində şərtsiz gözləmə müddəti müəyyən edildikdə, sığorta tələbi və ya sığorta ödənişi sığorta hadisəsinin baş verməsindən keçən həmin müddət qədər vaxt ərzində yaranan itkilərə şamil edilmir.

17.6. Sığorta müqaviləsi qüvvədə olduğu müddət ərzində bir neçə sığorta hadisəsi baş verdikdə, azadolma məbləği və/və ya gözləmə müddəti hər bir hadisə üzrə tətbiq olunur.

18. TƏRƏFLƏRİN HÜQUQ VƏ VƏZİFƏLƏR

18.1. Sığortalının hüquqları:

18.1.1. Bu Qaydalarla nəzərdə tutulan şərtlərin sığortaçı tərəfindən yerinə yetirilməsini tələb etmək;

18.1.2. Sığorta hadisəsinin təsiri nəticəsində sığortalının əmlak mənafeələrinə dəyən zərərin əvəzinin tam və ya qismən ödənilməsi miqdarında sığorta ödənişini tələb etmək;

18.1.3. Sığorta müqaviləsini hər hansı başqa şəxs (hüquqi və ya fiziki) – faydalanan şəxsin xeyrinə bağlamaq;

18.1.4. Sığorta müqaviləsinə əlavə və dəyişiklik etmək;

18.1.5. İtirilmiş şəhadətnamənin yerinə dublikatını almaq;

18.1.6. Sığorta müqaviləsinə bu Qaydaların 13.1.-ci bəndinin tələblərinə əsasən sığortalı tərəfindən vaxtından əvvəl xitam verilə bilər. Bu halda:

18.1.6.1. Sığortalı, sığorta qanunvericiliyində nəzərdə tutulmuş hallar istisna olmaqla, sığortaçıdan həmin müqavilə üzrə işlərin aparılması xərclərini çıxmaqla müqavilənin qurtarmamış müddəti üçün sığorta haqlarının ona qaytarılmasını tələb edir, əgər bu tələb sığortaçının sığorta müqaviləsi üzrə vəzifələrini yerinə yetirməməsi ilə bağlıdırsa, sığortaçıdan sığorta haqlarını bütünlüklə sığortalıya qaytarılmasını tələb edir;

18.1.6.2. Sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam verildiyi halda, əgər xitam verilmə anınadək sığortaçı tərəfindən sığortalıya ödənilmiş sığorta haqqından az miqdarda sığorta ödənişi verilmişdirsə, həmin sığorta haqqı məbləği ilə sığorta ödənişi məbləği arasındakı fərq miqdarında sığorta haqqının sığortalıya qaytarılması bu Qaydaların 15-ci Maddəsinin tələblərinə əsasən həyata keçirilir.

18.1.7. Sığorta məbləğinin azalmış hissəsinə uyğun olaraq, əlavə sığorta haqqı ödənilməklə sığorta müqaviləsində müəyyən edilmiş sığorta məbləği bərpa edilə bilər.

18.2. Sığortalının vəzifələri:

18.2.1. Sığorta müqaviləsində qeyd olunan sığorta haqqını ödəyir;

18.2.2. Sığorta riskləri barədə sığortaçıya məlumat verir;

18.2.3. Riskin dərəcəsini və yaxud sığorta hadisəsi ilə bağlı şəraiti müəyyən etmək üçün mühüm əhəmiyyət daşıyan hallar və ya sığorta müqaviləsinin qüvvədə olduğu müddət ərzində bu hallarda baş verən dəyişikliklər barədə bildiyi və ya bilməli olduğu məlumatları sığortaçıya bildirir;

18.2.4. Zərərin qarşısının alınması və ya təsirinin azaldılması və zərər vurulmuş əmlakın xilas edilməsi üçün bütün mümkün tədbirləri görmək və belə tədbirlərin görülməsi zamanı sığortaçıdan aldığı bütün təlimatlara əməl edir;

18.2.5. Sığorta predmeti və hadisəsi barədə sığortaçıya düzgün və aydın məlumat verir;

18.2.6. Bu Qaydalarda nəzərdə tutulan şərtləri yerinə yetirir, əks təqdirdə əmlak mənafeələrinə dəyən zərərin əvəzinin sığortaçı tərəfindən tam və ya qismən ödənilməsini tələb etmə hüququnu itirir;

18.2.7. Sığorta müqaviləsi bağlanarkən sığortalı sığorta riskinin müəyyən olunması və sığorta haqqının hesablanması üçün zəruri və ona məlum olan bütün halları və məlumatı sığortaçıya bildirir;

18.2.8. Sığorta hadisəsinin baş verməsi barədə hadisədən xəbər tutduqdan dərhal sonra və ya mümkün olan ən qısa müddət ərzində sığortaçıya və ya onun nümayəndəsinə, eyni zamanda, qanunvericiliyə uyğun olaraq, həmin hadisə barədə məlumatlandırılmalı olan səlahiyyətli dövlət orqanlarına hər hansı vasitə ilə xəbər verir;

18.2.9. Sığortalı sığorta müqaviləsi bağlandıqdan sonra meydana çıxan və sığortaçının müqavilədən imtina etmək, yaxud onu məzmunu dəyişdirilmiş şəkildə bağlamaq qərarına təsir göstərə bilən sığorta riskinin artması ilə bağlı bütün hallar barədə sığortaçıya məlumat verir;

18.2.10. Sığorta predmetinin və hadisəsinin araşdırması üçün sığortaçıya aşağıda sadalanan müvafiq şəraiti yaradır:

18.2.10.1. Sığortalanan əmlaka baxış keçirmək;

18.2.10.2. Sığortalanan əmlakın olduğu ətraf sahələrə və yaxınlığındakı binalara (qurğu və ya evin) baxış keçirmək, o şərtlə ki, bu sahələr və binalar sığortalının mülkiyyətində və ya nəzarətində olsun.

18.2.10.3. Sığortalanan əmlakın real dəyərinin müəyyənləşdirilməsi məqsədi ilə keçirilən ekspertizada iştirak etmək.

18.2.11. İtki, ziyan və ya zərərin qarşısını alma öhdəliyi:

Sığortalı:

- (a) Sığortalanan əmlakın saz vəziyyətdə saxlanılması və itki, ziyan və ya zərərin qarşısını almaq üçün öz hesabına bütün mümkün ehtiyat tədbirlərinin görülməsini təmin etməlidir;
- (b) İşçiləri seçməsində və onlara nəzarətdə ehtiyat göstərməlidir;
- (c) Hər bir hakimiyyət orqanı tərəfindən müəyyən edilmiş və qoyulmuş öhdəlikləri icra etməlidir.

Sığortalı Qanunvericiliyə və bu Qaydalara uyğun digər hüquq və vəzifələri həyata keçirməlidir.

18.3. Sığortaçının hüquqları:

18.3.1. Sığorta məbləğlərini, sığorta riskləri, sığorta risklərindən istisnaları və (və ya) sığorta təminatında məhdudiyyətləri müəyyən etmək, sığortalı ilə razılaşdırmaq;

18.3.2. Risklərin qəbul edilməsi və ya bölüşdürülməsi müqabilində sığorta müqaviləsində nəzərdə tutulan qaydada sığortalıdan sığorta haqqını tələb etmək;

18.3.3. Sığortaçı sığorta müqaviləsi bağlanarkən sığortalıdan sığorta riskinin müəyyən olunması və sığorta haqqının hesablanması üçün zəruri və ona məlum olan bütün halları və məlumatları tələb etmək;

18.3.4. Sığorta haqqı və ya onun hissəsi vaxtında ödənilmədikdə sığortaçı onun ödənilməsi üçün ilk hissəsi ilə bağlı sığorta müqaviləsi bağlandığı gündən, digər hissələrlə bağlı isə ödəmə tarixindən 1 aydan gec olmamaq şərti ilə yazılı surətdə 15 günədək müddət müəyyən edə bilər;

18.3.5. Sığorta haqqının ödənilməmiş hissəsi sığorta müqaviləsində göstərilən müddət ərzində ödənilmədikdə sığorta müqaviləsinə xitam vermək;

18.3.6. Sığortalı tərəfindən verilən məlumatları və həmçinin sığortalı tərəfindən sığorta müqaviləsinin şərtlərinə riayət edilməsini yoxlamaq;

18.3.7. Sığortalıdan riskin dərəcəsini və yaxud sığorta hadisəsi ilə bağlı şəraiti müəyyən etmək üçün, mühüm əhəmiyyət daşıyan hallar və ya sığorta müqaviləsinin qüvvədə olduğu müddət ərzində bu hallarda baş verən dəyişikliklər barədə bildiri və ya bilməli olduğu məlumatları verməsini tələb etmək;

18.3.8. Bu Qaydalarla nəzərdə tutulan şərtlərin sığortalı tərəfindən yerinə yetirilməsini tələb etmək;

18.3.9. Sığortalının sığortalanmış əmlakın xilas edilməsi (qorunub saxlanması) və ya ona dəymiş zərərin azaldılması üçün lazımi və mümkün tədbirləri görməsini tələb etmək;

18.3.10. Sığorta hadisəsinin baş verməsi səbəblərini araşdırmasına sığortalı tərəfindən maneçilik törədilməməsini tələb etmək;

18.3.11. Sığorta predmeti və hadisəsi barədə sığortalıdan aydın və düzgün məlumat verməsini tələb etmək, sığortalının bildirdiyi məlumatın yanlış və ya yarımçıq olması məlum olarsa:

18.3.11.1. Sığortalı bu hərəkəti qəsdən etmişdirsə, sığortaçı vəziyyəti öyrəndiyi tarixdən etibarən sığorta müqaviləsinə xitam verilə bilər və sığorta hadisəsi baş verərsə, Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsinin 935.1.6 maddəsinə riayət etmək şərti ilə ödəniş verməkdən imtina edə bilər;

18.3.11.2. Sığortalının hərəkəti qəsdən etmədiyi müəyyən olarsa, sığortaçı vəziyyəti öyrəndiyi tarixdən etibarən sığorta müqaviləsinə xitam verilə bilər və ya həmçinin sığorta müqaviləsinin şərtlərini dəyişdirə və ya əlavə sığorta haqqı almaqla, sığorta müqaviləsinə qüvvədə saxlaya bilər;

18.3.12. Sığorta müqaviləsi bağlayarkən, sığortaçı sığortalanan predmetə baxış keçirə, fiziki və texniki xüsusiyyətlərini müxtəlif vasitələrlə təyin etməklə, sxem və cizgilər tərtib etməklə, foto və video çəkilişlər aparmaqla onu qiymətləndirə, lazım gəldikdə isə onun həqiqi dəyərini müəyyən etmək məqsədi ilə sığorta qanunvericiliyinin tələblərini nəzərə almaqla müstəqil ekspert təyin edə bilər;

18.3.13. Sığortaçı (və ya təyin edilmiş müstəqil ekspert, yaxud sığorta sahəsində yardımçı fəaliyyət göstərən şəxs) sığorta hadisəsinin baş verməsi faktını təsdiq edən və (və ya) sığorta ödənişinin həcmi müəyyənləşdirilməsi üçün lazım olan sənədləri və məlumatları bu Maddənin 18.4.12. bəndinin şərtlərinə riayət etməklə, sığortalıdan tələb edə bilər;

18.3.14. bu Qaydaların 25-ci Maddəsində müəyyən edilmiş subroqasiya hüququndan istifadə etmək hüququna malikdir.

18.4. Sığortaçının vəzifələri:

18.4.1. Sığorta şəhadətnaməsini sığortalıya təqdim etmək;

18.4.2. Sığorta müqaviləsi bağlanarkən sığortalını sığorta müqaviləsinin əsaslandığı sığorta qaydaları ilə tanış etmək;

18.4.3. Sığortalıya sığorta hadisəsi hesab edilə bilən halın baş verdiyi zaman necə hərəkət etməyi, sığortaçının sığorta ödənişindən imtina etməsinin qanuni əsaslarını əks etdirən, hər kəs tərəfindən asanlıqla başa düşülən üslubda tərtib edilmiş yaddaş vərəqi vermək;

18.4.4. Sığorta müqaviləsində müəyyən edilmiş risklər üzrə sığorta məbləği həddində öhdəlik daşımaq;

18.4.5. Sığorta hadisəsi təsiri nəticəsində sığortalının əmlak mənafeələrinə dəyən zərərin əvəzinin tam və ya qismən ödənilməsi miqdarında sığorta ödənişini həyata keçirtmək;

18.4.6. Yanğının söndürülməsi, qarşısının alınması və ya sığortalanmış əmlakı xilas etmək üçün tələb olunan uçurma və boşalma zamanı sığortaçı, sığortalanmış əşyaların zərərçəkməsinə görə dəyən zərəri də ödəyir;

18.4.7. Sığortaçı sığorta ödənişini sığorta müqaviləsi ilə müəyyən olunmuş müddətdə ödəmirsə, hər gecikdirilmiş gün üçün sığorta ödənişi məbləğinin 0,1 faizi həcmində dəbbə pulu ödəmək;

18.4.8. Sığorta hadisəsinin baş verməsi barədə sığortaçıya məlumat vermiş sığortalı və ya sığorta olunan şəxs, həmçinin faydalanan şəxs hadisə barədə məlumatlandırılmalı olan səlahiyyətli dövlət orqanlarına həmin hadisə barədə xəbər verməmişdirsə qeyd olunan orqanları bu hadisə barədə dərhal məlumatlandırmaq;

18.4.9. Sığorta müqaviləsi itdikdə və ya məhv olduqda sığortalı və ya sığorta olunan onun dublikatını sığortaçıdan yazılı şəkildə tələb etdikdə, bu tələbin yazılı şəkildə daxil olduğu tarixdən etibarən 3 iş günü müddətində sığortaçı sığortalını və ya sığorta olunanı müqavilədə başqa cür nəzərdə tutulmamışdırsa, öz hesabına müvafiq sığorta müqaviləsinin dublikatı ilə təmin etmək;

18.4.10. Sığorta müqaviləsi bağlanarkən müstəqil auditor tərəfindən təsdiqlənmiş illik balansı və fəaliyyətinin illik yekunlarına dair maliyyə nəticələri ilə sığortalının tanış olmasını təmin etmək;

18.4.11. Sığorta müqaviləsinin vaxtından əvvəl xitam edilməsi halında, bu Qaydalarda müəyyən edilmiş qaydada hesablanmış məbləği qanunvericilikdə göstərilmiş müddət ərzində sığortalıya qaytarmaq;

18.4.12. Sığorta hadisəsi hesab edilə bilən, qanunvericiliyə uyğun olaraq araşdırılması və ya qeydə alınması tələb olunan hadisələr barədə səlahiyyətli dövlət orqanlarına belə hadisələrin baş verməsi faktını və (və ya) səbəbini, habelə nəticələrini təsdiq edən sənədin alınması üçün yazılı sorğu vermək.

18.5. Sığortaçı Qanunvericiliyə və bu Qaydalara uyğun digər hüquq və vəzifələrini həyata keçirməlidir.

19. MÜLKİYYƏT SAHİBİNİN DƏYİŞMƏSİ

19.1. Sığorta təminatı müddəti ərzində mülkiyyət sahibi dəyişərsə, sığorta müqaviləsi yenə də öz hüquqi qüvvəsində qalır və sığortalının müqavilə ilə əlaqədar hüquq və vəzifələri yeni mülkiyyət sahibinə keçir. Dəyişiklik zamanı, sığortalı və sığortanın mövcudluğunu öyrənən yeni mülkiyyət sahibi vəziyyəti sığortaçıya bildirməlidir.

19.2. Sığortaçı dəyişikliyi, yeni mülkiyyət sahibi isə sığortanın mövcudluğunu öyrəndikləri tarixdən etibarən 15 (on beş) gün ərzində müqaviləni ləğv edə bilər.

19.3. Vaxtında istifadə edilməyən ləğvetmə hüququ etibarsız sayılır.

19.4. Sığortalı vəfat edərsə, müqavilə ilə əlaqədar bütün hüquq və vəzifələri yeni mülkiyyət sahibinə (varisəyə) keçir.

20. MƏLUMAT VƏ XƏBƏRDARLIQ

20.1. Sığortalı məlumatı, sığortaçıya və ya sığorta müqaviləsinin imzalanmasına vasitəçilik edən agentliyə sifarişli məktub və ya digər formada (faks, elektron poçt, internet, telefon və s.) bildirilir.

20.2. Sığortaçı məlumatı sığortalıya sığorta şəhadətnaməsində göstərilən ünvanına, bu ünvan dəyişmişsə bildirilən son ünvana sifarişli məktub və ya digər formada (faks, elektron poçt, internet, telefon və s.) çatdırılır.

20.3. Tərəflərə imza etdirmək şərti ilə, şəxsən təqdim olunan məktublar və ya faks, elektron poçt vasitəsilə xəbərdarlıq və məlumat da sifarişli məktub vasitəsilə bildirilən xəbərdarlıq və məlumat səviyyəsində hüquqi qüvvəyə malikdir.

21. SIĞORTA HADİSƏSİ BAŞ VERDİKDƏ, SIĞORTALININ ÖHDƏLİKLƏRİ

21.1. Sığorta hadisəsinin baş verməsi barədə sığortalı, yaxud faydalanan şəxs hadisədən xəbər tutduqdan dərhal sonra və ya mümkün olan ən qısa müddət ərzində sığortaçıya və ya onun nümayəndəsinə, eyni zamanda qanunvericiliyə uyğun olaraq, həmin hadisə barədə məlumatlandırılmalı olan səlahiyyətli dövlət orqanlarına hər hansı vasitə ilə xəbər verməlidir.

21.2. Zərərin qarşısının alınması və ya təsirinin azaldılması və zərər vurulmuş əmlakın xilas edilməsi üçün bütün mümkün tədbirləri görməli və belə tədbirlərin görülməsi zamanı sığortaçıdan aldığı bütün təlimatlara əməl etməlidir.

21.3. Sığortaçının və ya onun nümayəndələrinin zərər dəymiş əmlaka baxışın keçirilməsində və ya tədqiq edilməsində, vurulmuş zərərin səbəb və həcmnin müəyyən edilməsində, zərərin təsirinin azaldılması və zərər vurulmuş əmlakın xilas edilməsi tədbirlərində iştirakını təmin etməlidir.

21.4. Sığortaçının tələbi ilə sığortalanmış əmlakın məhv olması və ya vurulmuş zərərin həcmi və səbəblərini müəyyənləşdirmək üçün zəruri bütün məlumat və sənədləri sığortaçıya təqdim etməlidir.

21.5. Sığortalı (sığorta olunan və ya zərərçəkmiş üçüncü şəxs) aşağıdakı hallar istisna olmaqla, zərər dəymiş əmlakı sığorta hadisəsindən dərhal sonrakı vəziyyətdə sığortaçıya və ya onun səlahiyyətli nümayəndəsinə təqdim etməlidir:

21.5.1. Zərərin qarşısının alınması və ya həcmnin azaldılması, sığorta hadisəsinin nəticələrinin aradan qaldırılması, yaxud digər fəsadlara səbəb olmaması, habelə zərər dəymiş əmlakın sonrakı itkiləri üçün təhlükə ehtimalına səbəb ola bilən nəzarətsiz halda qalmaması, başqa şəxslərin hərəkətinə və ya fəaliyyətinə mane olmaması üçün zəruri tədbirlərin görülməsi, o cümlədən bu məqsədlərlə əmlakın hadisə yerindən kənarlaşdırılması zamanı zərər dəymiş əmlakın hadisədən dərhal sonrakı vəziyyətdə saxlanması mümkün olmadıqda;

21.5.2. Sığortaçı sığorta hadisəsi barədə bu Qaydalarda nəzərdə tutulmuş müddətdə məlumatlandırıldıqdan 5 gün müddətində onun nümayəndəsi zərər dəymiş əmlaka baxış keçirmədikdə;

21.5.3. Digər hallarda zərər dəymiş əmlakın sığorta hadisəsindən dərhal sonrakı vəziyyətdə saxlanmamasına sığortaçının yazılı razılığı olduqda.

22. ZƏRƏR MƏBLƏĞİNİN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

22.1. Sığorta hadisəsi nəticəsində dəymiş zərərin miqdarını sığortalının, sığorta olunanın və ya faydalanan şəxsin, yaxud onların nümayəndəsinin təqdim etdiyi sığorta tələbi əsasında mümkün olan ən qısa müddət ərzində sığortaçı müəyyən edir.

22.2. Sığortaçı dəymiş zərəri müxtəlif üsullarla, o cümlədən zərər dəymiş predmetin və ya hadisə yerinin fiziki və texniki xüsusiyyətlərini müxtəlif vasitələrlə təyin etməklə, sxem və cizgilər tərtib etməklə, foto və video çəkilişlər aparmaqla, bilavasitə özü və ya qanunvericiliyin tələbini nəzərə almaqla nümayəndəsi kimi təyin etdiyi sığorta sahəsində yardımçı fəaliyyət göstərən müvafiq şəxs vasitəsilə qiymətləndirir. Sığortaçı zərərin qiymətləndirilməsinə dair məlumatları (zərər dəymiş əmlakın hər bir hissəsinin təmir və ya bərpasına tələb olunan dəqiq xərclərin məbləği) sığortalıya, sığorta olunana və faydalanan şəxsə kağız daşıyıcıda, habelə elektron poçt və ya digər elektron kommunikasiya vasitələri ilə təqdim etməlidir.

22.3. Sığorta hadisəsinin araşdırılması və zərərin qiymətləndirilməsi üçün təyin olunan müstəqil ekspertlər və sığorta sahəsində yardımçı fəaliyyət göstərən şəxslər bununla bağlı sığortaçının malik olduğu bütün hüquqlardan istifadə edə bilirlər.

22.4. Əmlakın tam məhv olması dedikdə, həmin əmlakın sığorta hadisəsindən əvvəlki vəziyyətə çatdırılması üçün təmiri və ya bərpasına tələb olunan xərclərin sığorta müqaviləsində müəyyən edilmiş həddən çox olması başa düşülür. Həmin hədd sığorta müqaviləsində müəyyən edilməyibsə, 75% həcmində nəzərdə tutulur.

22.5. Zərərin müstəqil ekspert tərəfindən qiymətləndirilməsi

22.5.1. Sığorta hadisəsi nəticəsində dəyən zərərin sığortaçı tərəfindən qiymətləndirilməsi, habelə miqdarı barədə tərəflər arasında razılıq əldə edilmədikdə zərərin miqdarının qiymətləndirilməsi qanunvericiliyin tələbləri nəzərə alınmaqla, müstəqil ekspert fəaliyyətini həyata keçirən şəxs tərəfindən aparılır.

22.5.2. Müstəqil ekspert sığortalının, sığorta olunanın və ya faydalanan şəxsin təklif etdiyi üç müstəqil ekspertin sırasından seçilərək 3 (üç) iş günü ərzində sığortaçı tərəfindən təyin edilir.

22.5.3. Sığortaçı qanunvericilikdə müəyyən edilmiş müddət ərzində müstəqil eksperti təyin etmədikdə sığortalı, sığorta olunan və ya faydalanan şəxs zərərin qiymətləndirilməsi üçün özünün seçdiyi müstəqil ekspertə müraciət etmək hüququna malikdir.

22.5.4. Müvafiq hallarda sığortalı, sığorta olunan və ya faydalanan şəxs zərərin müstəqil ekspert tərəfindən qiymətləndirilməsinin nəticələrini qəbul etmədikdə həmin maddədə nəzərdə tutulmuş qaydada zərərin təkrar qiymətləndirilməsini tələb edə bilər.

22.5.5. Müstəqil ekspert zərərin qiymətləndirilməsinin nəticələrini sığortaçıya, həmçinin müvafiq hallarda sığortalıya, sığorta olunana və ya faydalanan şəxsə təqdim etməlidir.

22.5.6. Zərərin müstəqil ekspert tərəfindən qiymətləndirilməsinə çəkilən xərc aşağıdakı şəxslər tərəfindən ödənilir:

22.5.6.1. Bu Qaydaların 22.5.2.-ci və 22.5.3.-cü bəndlərinə uyğun olaraq təyin edildikdə - sığortaçı

22.5.6.2. Müstəqil ekspert bu Maddənin 22.5.4.-cü bəndinə uyğun olaraq təyin edildikdə- təkrar qiymətləndirməni tələb edən şəxs.

22.6. Zərərin həcmi aşağıdakı kimi müəyyən edilir:

22.6.1. Əmlak tam məhv olduqda – köhnəlmə nəzərə alınmaqla sığorta hadisəsi baş verdiyi tarixə onun həqiqi dəyərinin həcmində, lakin sığorta məbləğindən artıq olmamaqla;

22.6.2. Əmlak qismən zədələndikdə – bərpa xərcləri həcmində.

22.6.3. Bərpa xərclərinə aşağıdakılar daxildir:

22.6.3.1. Təmir üçün material və ehtiyat hissələri xərcləri;

22.6.3.2. Təmir üzrə işlərin ödənilməsi xərcləri;

22.6.3.3. Materialların təmir yerinə çatdırılması və sığortalanmış predmetlərin bilavasitə sığorta hadisəsi baş verməmişdən əvvəl olduğu vəziyyətə bərpa etmək üçün tələb olunan digər xərclər.

22.6.4. Bərpa xərclərinə aşağıdakılar daxil deyil:

22.6.4.1. Sığortalanmış obyektin dəyişdirilməsi və ya yaxşılaşdırılmasının səbəb olduğu əlavə xərclər;

22.6.4.2. Müvəqqəti təmir və ya köməkçi təmir və ya bərpanın səbəb olduğu əlavə xərclər;

22.6.4.3. Sığorta məbləği müəyyən edilərkən nəzərə alınmamış və sığorta müqaviləsi bağlanarkən ona daxil edilməmiş xərclər;

22.6.4.4. Tələb olunandan artıq çəkilmiş digər xərclər.

22.6.5. Təmir zamanı əvəzlənən hissələrin və detalların köhnəlmə dəyərləri bərpa xərclərinin məbləğindən çıxılır. Çıxılan məbləğ həmin hissələrin sığorta hadisəsi baş verdiyi gün həqiqi dəyərindən və yenisinin dəyərindən çıxılaraq hesablanır.

22.6.6. Sığortalanmış əmlakın təhlükəsiz istismarına təhlükə yaratmadan zədələnmiş hissə və ya predmetlərin təmirinin mümkün olmasına baxmayaraq onlar əvəz edildikdə, sığortaçı sığortalıya bu hissə və ya predmetlərin təmirinin dəyərini, lakin sığorta məbləğindən artıq olmamaqla ödəyir.

22.6.7. Alqı-satqı məqsədilə topdansaş və pərakəndə ticarət obyektlərində və onların anbarlarında saxlanılan sığortalanmış mallarla bağlı sığorta ödənişi hesablanarkən, sığorta hadisəsinin baş verməsindən bir gün əvvəlki alış qiyməti əsas götürülür.

22.6.8. Fabrik, zavod və emalatxanalarda istehsal prosesində olan mallarla əlaqədar ödəniş məbləği hadisə baş verdiyi zaman, xammal və materialların hadisədən bir iş günü əvvəlki birja alış qiymətləri ilə həmin gündəlik istehsal xərclərinin toplanması və ümumi xərclərdən lazımi hissənin əlavə olunması yolu ilə hesablanır. Ancaq bu yolla hesablanan ödəniş məbləği, həmin maddələrdən hazırlanmış malların, hadisə baş verdiyi tarixdən bir iş günü əvvəlki alış qiymətindən çox ola bilməz. Xammal və materiallar, istər fabrik, zavod və emalatxanaların daxilində və köməkçi tikililərdə, istərsə də hər hansı başqa yerdə olmasından asılı olmayaraq, bu maddəyə görə kommersiya malları hesab olunur.

22.6.9. Bütün növ sənaye qurğuları və aparatlarında, dəzgahlarda, alətlərdə, avadanlıqlarda təzəsinin alınması üçün ödəniləcək məbləğ əsas götürülür. Lakin bu zaman, bu bənddə sadalanan əmlakın təbii aşınma nəticəsində və ya bu qəbildən olan başqa səbəblər nəticəsində qiymətdən düşməsi baş verdikdə, sığortaçı müvafiq qiymətdən düşmə məbləğinin sığorta ödənişi məbləğindən çıxılması hüququnu özündə saxlayır. Təzə alınacaq avadanlıqlar istehsal gücü və keyfiyyət baxımından əvvəlkilərdən fərqlənirsə, bu fərq də nəzərə alınır.

22.6.10. Hər cür ev əşyaları və şəxsi əşyalarda təzəsinin alınması üçün ödəniləcək məbləğ əsas götürülür. Lakin bu zaman köhnəlmə, aşınma və həmin məbləğdən çıxılması hüququnu sığortaçı özündə saxlayır.

22.6.11. Sığortalanmış əmlaka vurulan zərər üzrə xərclərin həcmi müəyyən olunduqdan sonra sığorta ödənişinin hesablanması aşağıdakı yollarla həyata keçirilir:

22.6.11.1. Qismən sığorta şərti sığorta şəhadətnaməsində qeyd olunduqda – sığorta ödənişi sığorta məbləğinin sığorta dəyərinə nisbətində uyğun verilir;

22.6.11.2. İkili sığorta zamanı – sığorta hadisəsi zamanı eyni sığorta predmetinə sığortaçının təminat verdiyi risk üzrə hər hansı digər sığortaçı(lar) da təminat vermişdirsə, bu halda sığorta ödənişi hər bir sığortaçı arasında mütənəib olaraq bölünür;

22.6.11.3. Şərikli sığorta zamanı – sığorta ödənişi əmlakın hər bir sığortaçı tərəfindən sığortalandığı sığorta məbləğlərinin nisbətində uyğun şəkildə bölünür;

22.6.11.4. Şərtsiz azadolma tətbiq olunarsa – sığorta ödənişi zərər məbləğindən azadolma məbləği çıxılmaqla verilir;

22.6.11.5. Sığorta ödənişinin ödənilməsi zamanı sığortaçı sığorta ödənişi məbləğindən sığortalının ona ödəməli olduğu, vaxtı çatmış və ya gecikdirilmiş sığorta haqqı məbləğini tutmaq hüququna malikdir.

22.7. Sığorta şəhadətnaməsi üzrə sığorta ödənişlərinin ümumi miqdarı sığorta məbləğini aşmır.

23. SİĞORTA ÖDƏNİŞİNİN VERİLMƏSİ

23.1. Sığorta ödənişinin verilməsi və ya sığorta ödənişinin verilməsindən imtina edilməsi barəsində qərar sığortalının bu Maddənin 23.2. bəndində qeyd olunmuş sənədlərdən sonuncusunun sığortaçıya daxil olduğu tarixdən 7 (yeddi) iş günündən gec olmayaraq, sığortaçı sığorta ödənişini verməli, yaxud sığortalıya, sığorta olunana və ya faydalanan şəxsə sığorta ödənişinin verilməsindən imtina haqqında yazılı şəkildə əsaslandırılmış bildiriş təqdim etməlidir.

23.2. Sığorta ödənişinin verilməsi üçün tələb olunan sənədlər aşağıdakılardır:

23.2.1. Sığorta ödənişinin verilməsi üçün hüquqi şəxslərdən tələb olunan sənədlər:

- Sığorta hadisəsi baş verdikdə, sığortalının, sığorta olunanın və ya faydalanan şəxsin sığortaçıya ünvanladığı sığorta tələbi;
- Zərər dəymiş sığorta predmetinə mülkiyyət hüququnu təsdiq edən sənəd, əmlakın müəssisə balansında olmasına dair arayış, predmetin əsas vəsaitlərə aid inventar vəərəqəsi;
- İş qaydalarının pozulmasını təsdiq etmək üçün komissiyanın yaradılması barədə əmr;
- Texnoloji pozuntuların araşdırılmasına dair akt;
- Zərər dəymiş predmetin qüsurlar siyahısı;
- Təmir-bərpa işlərinin görülməsi və ya zərər dəymiş predmetin əvəzlənməsi üzrə xərclərin məcmu siyahısı;
- Zərər dəymiş predmetin əvəzinə alınmış yeni əmlakın alqı-satqısına dair müqavilə;
- malın qaiməsi;
- İtirilmiş qurğunun satın alınması, qurulması və (və ya) bərpası üzrə sığortalı tərəfindən faktiki xərcləri təsdiq edən hesab-fakturalar, ödəniş tapşırıqları.

23.2.2. Sığorta ödənişinin verilməsi üçün fiziki şəxslərdən tələb olunan sənədlər:

- Sığortalının, sığorta olunanın və ya faydalanan şəxsin sığorta müqaviləsində nəzərdə tutulmuş müddətdə sığortaçıya ünvanladığı sığorta tələbi (ərizə, müraciət);
- Zərər dəymiş sığorta predmetinə mülkiyyət hüququnu və ya istifadə hüququnu təsdiq edən sənəd;
- Zərər dəymiş predmetin qüsurlar siyahısı;
- Təmir-bərpa işlərinin görülməsi və ya zərər dəymiş predmetin əvəzlənməsi üzrə xərclərin məcmu siyahısı;
- Zərər dəymiş predmetin əvəzinə alınmış yeni əmlakın alqı-satqısına dair müqavilə;
- Malın qaiməsi.

23.3. Sığortalı zədələnmiş də olsa sığorta hadisəsindən sonra qalmış əmlakdan imtina etmirsə, əmlakın qalıq dəyəri sığorta ödənişi məbləğindən çıxılır. Lakin imtina edərsə, sığortaçı sığortalanmış əmlakın məhv olmasına görə müvafiq ödəniş verdikdə və ya onun ehtiyat hissələrini başqası ilə əvəz etdikdə sığortalının həmin əmlaka və yaxud ehtiyat hissələrinə olan hüquqları sığortaçıya keçir, bütün qalıqlar sığortaçıya verilməlidir. Sığortalı həmin hüquqların sığortaçıya keçməsi üçün bütün zəruri tədbirləri görməyə borcludur. İtmiş əmlakın sonradan tapılması halında sığortaçı həmin əmlakı özündə saxlamaq hüququna malikdir.

23.4. Sığortalı və ya faydalanan şəxs zərərin ödənişini üçüncü şəxslərdən aldıqda, sığortaçı ancaq sığorta şərtlərinə əsasən ödənilməli məbləğlə üçüncü şəxslərdən alınmış məbləğ arasındakı fərqi ödəyir. Sığortalı və ya faydalanan şəxs bu cür məbləğləri aldığı barədə sığortaçıya dərhal məlumat verməlidir.

23.5. Sığorta hadisəsi nəticəsində sığortalanmış əmlakın tamamilə məhv olmasına görə tam sığorta ödənişi verilmişsə, sığorta təminatı sona çatmış hesab olunur. Qismən zədələnmə halında isə sığorta məbləği, hadisənin baş verdiyi tarixdən etibarən, verilən ödənişin məbləği qədər azalır. Sığorta məbləğinin növ və qruplara bölünməsi halında da eyni üsul tətbiq edilir. Sığorta məbləğinin azalması hallarında, sığortalı istədiyi tarixdən etibarən gün əsası ilə əlavə sığorta haqqı alınmaq şərti ilə sığorta məbləği artırıla bilər.

24. SİĞORTA ÖDƏNİŞİNİN VERİLMƏSİNDƏN İMTİNA ƏSASLARI

24.1. Sığortaçı sığorta ödənişinin verilməsindən aşağıdakı hallarda imtina edir:

24.1.1. Bu Qaydaların 21.1.-ci bəndinin tələblərinə əməl edilməməsi nəticəsində sığortaçının sığorta hadisəsi olub-olmaması müəyyənləşdirmək imkanından məhrum qalması;

24.1.2. Qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş məsuliyyəti istisna edən hallardan başqa, sığortalının, müvafiq hallarda zərərçəkənin sığorta hadisəsinin baş verməsinə yönələn qəsdən etdiyi hərəkəti və ya hərəkətsizliyi, habelə sığorta hadisəsi ilə birbaşa səbəb əlaqəsində olan qəsdən cinayət törətməsi;

24.1.3. Sığortalının sığortalanmış əmlaka dəyən zərərin qarşısını almaq və ya həcmi azaltmaq üçün lazımı və mümkün tədbirləri görmək iqtidarında olduğu halda, həmin tədbirləri qəsdən görməməsi; bu zaman sığorta ödənişindən o həcmdə imtina edilə bilər ki, sığortalı mümkün tədbirləri görmüş olsaydı, zərərin miqdarı həmin həcmdə azalmış olardı;

24.1.4. Bu Qaydaların 21.5.-ci bəndinin tələblərinə əməl edilməməsi nəticəsində sığortaçını zərərin həcmi müəyyənləşdirmək imkanından tam və ya qismən məhrum etməsi;

24.1.5. Bu Maddənin 24.2.-ci bəndi nəzərə alınmaqla, sığorta predmeti, sığorta hadisəsi barəsində sığortalının sığortaçıya qəsdən yanlış məlumat verməsi nəticəsində sığortaçının sığorta riskini qiymətləndirmək, həmçinin sığorta hadisəsinin səbəblərini və (və ya) dəyən zərərin həcmi müəyyənləşdirmək imkanından tam və ya qismən məhrum olması;

24.1.6. Sığortalı, sığorta olunan və ya faydalanan şəxsin zərərin əvəzini tam olaraq zərər dəyməsində təqsirli olan şəxsdən alması;

24.1.7. Baş vermiş hadisənin qanunvericiliyə və ya sığorta müqaviləsinə görə sığorta hadisəsi hesab edilməməsi;

24.1.8. Sığorta hadisəsinin sığorta haqqı və ya onun hər hansı bir hissəsinin qanunvericilikdə və ya müqavilədə nəzərdə tutulmuş ödənilməsi müddəti başa çatdıqdan 15 gün sonra, bu Qaydaların 10.6.-cı bəndində nəzərdə tutulmuş halda isə sığortaçının müəyyən etdiyi müddətin başa çatmasından 3 gün sonra baş verməsi halında sığorta haqqı və ya onun müvafiq hissəsi ödənilməmiş olduqda;

24.1.9. Qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş digər hallarda.

24.1.10. Bu Maddənin 24.1.4.-cü bəndində müəyyən edilmiş hallarda sığortaçı zərərin həcmi müəyyənləşdirmək imkanından tam və ya qismən məhrum olduqda belə, aşkar faktlarla sübut olunan həcmdə sığorta ödənişindən imtina edə bilməz.

24.2. Bu Qaydaların 18.2.3-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş məlumatların yanlışlığı sığorta müqaviləsi bağlanarkən sığortaçıya məlum olduqda və ya sığortalı yanlış məlumatların verilməsində təqsirli olmadıqda, sığortaçı sığorta ödənişinin verilməsindən imtina üçün yanlış məlumatın verilməsi faktına əsaslanıb bilməz.

25. SUBROQASIYA HÜQUQU

25.1. Subroqasiya hüququ sığorta ödənişi almış şəxsin ona dəymiş zərərə görə məsuliyyət daşıyan şəxsə qarşı malik olduğu hüquqlardan və vasitələrdən həmin ödənişi vermiş sığortaçının istifadə etmək hüququdur.

25.2. Sığortalının (faydalanan şəxsin) zərərvuran şəxsə qarşı zərərin əvəzini ödəmək tələbi (iddiası) ilə bağlı hüquq əmlak sığortası üzrə sığorta ödənişini vermiş sığortaçıya subroqasiya qaydasında onun verdiyi sığorta ödənişi məbləğində keçir.

25.3. Sığortalı (faydalanan şəxs) sığorta ödənişini aldıqda, subroqasiya hüququnun həyata keçirilməsi üçün özündə olan bütün lazımı sənədlərlə sığortaçını təmin etməlidir.

25.4. Sığortalı (faydalanan şəxs) şəxs zərərvuran şəxsə qarşı iddiadan və ya tələbi təmin edən hüquqlardan, yaxud lazımı sənədləri sığortaçıya verməkdən imtina etdikdə, sığortaçı sığorta ödənişi verməkdən zərərvuran şəxsdən subroqasiya qaydasında ala biləcəyi məbləğ həcmində azad edilir və ya artıq həyata keçirilmiş sığorta ödənişinin qaytarılmasını tələb edə bilər.

25.5. Sığortaçı subroqasiya hüququndan zərərvuran şəxsin özünə və (və ya) müvafiq sığorta hadisəsi ilə bağlı risklər üzrə həmin şəxsin məsuliyyətini sığortalamış sığortaçıya, həmçinin qanunvericiliyə əsasən dəyən zərərə görə sığortalı və ya faydalanan şəxs qarşısında maddi məsuliyyət daşıya bilən digər şəxsə qarşı istifadə edə bilər.

26. MÜBAHİSƏLƏRİN HƏLLİ QAYDASI

26.1. Bu Qaydalara əsasən bağlanmış sığorta müqaviləsindən irəli gələn bütün mübahisələr ilkin olaraq danışıqlar yolu ilə pretenziya qaydasında, tərəflər arasında razılığa gəlinmədiyi təqdirdə isə Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə müvafiq olaraq məhkəmələr vasitəsilə həll edilir.

“Xalq Sığorta” Açıq Səhmdar Cəmiyyəti

Əmlakın yanğın və digər əlavə risklərdən sığortası üzrə tarif dərəcələrinin əsaslandırılması

Tarif dərəcələri əsaslandırılarkən əvvəlcə netto-dərəcələr hesablanır. Netto-dərəcələrin hesablanması aşağıdakı məlumatlardan istifadə edilir:

1. Sığorta hadisəsinin baş verməsi ehtimalı (q) - 0,01;
2. Bir sığorta müqaviləsi üzrə orta sığorta məbləği (S_o) – 220 000 AZN;
3. Bir sığorta hadisəsi üzrə orta sığorta ödənişi ($S_ö$) – 15 000 AZN;
4. Bağlanılacaq sığorta müqavilələrinin sayı(n) - 500.

T_n , $T_ə$ və T_r ilə müvafiq olaraq netto-dərəcəni, onun əsas hissəsini və risk üstəliyini işarə edək. Netto-dərəcənin əsas hissəsi 100 manat sığorta məbləğinə uyğun olaraq aşağıdakı düsturla hesablanır:

$$T_ə = 100qS_ö/S_o = 100 * 0,01 * 15\,000 / 220\,000 = 0,07 \text{ AZN}$$

Risk üstəliyini hesablamaq üçün təminat ehtimalını 0,95 götürək. Bu halda həmin ehtimala uyğun əmsal $a=1,645$ olur. Risk üstəliyi aşağıdakı düsturla hesablanır:

$$T_r = 1,2T_ə * a * ((1-q)/(nq))^{1/2} = 1,2 * 0,07 * 1,645 * ((1-0,01)/(500 * 0,01))^{1/2} = 0,06 \text{ AZN}$$

$$T_n = T_ə + T_r = 0,07 + 0,06 = 0,13 \text{ AZN}$$

Tarif dərəcəsinin strukturu: netto-dərəcə - 50%, yüklənmə - 50%.

Brutto-dərəcəni T_b ilə işarə edək. Onda brutto-dərəcənin hesablanması düsturuna əsasən

$$T_b = T_n / (1-f) = 0,13 / (1-0,5) = 0,26 \text{ AZN}$$

Tarif dərəcələri binaların yerləşdiyi ərazidən, tikildiyi inşaat materiallarından, hansı zəlzələ zonasında yerləşməsindən, yanğına qarşı mühafizə və digər sistemin olub-olmamasından və ya hansı səviyyədə olmasından, digər binaya bitişik olmasından və s. amillərdən asılı olaraq diferensiallaşdırılır. Ona görə də yekun tarif dərəcəsi 0,02% - 3% aralığında dəyişir.

Tikilib 23 (iyirmi üç) vərəqdə

“Xalq Sığorta” ASC-nin
İdarə Heyətinin sədri

R.A.Valiyev

